

COLLECTIO
IVRIDICA
VNIVERSITATIS
DEBRECENIENSIS
VII.

Szerkeszti

*Badó Attila, Görgényi Ilona,
Horváth M. Tamás, Kovács Péter,
Szabó Béla, Tóth Tibamér, Várnay Ernő*

*Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kara
Dékán: Szabó Béla*

borítóterv: Petromán László (Kaméleon Dizájn)

*Technikai szerkesztők:
Bartha Ildikó, Megyaszi Georgina, Szabó Béla, Varjú Márton*

© a szerzők, 2007

FODOR LÁSZLÓ*

A kibocsátási egység – új típusú vagyoni értékű jog a klímavédelem szolgálatában

1. Bevezetés

Az alábbi tanulmány egy a kibocsátási egységek kereskedelmével, mint új, klímavédelmi szabályozóeszközzel kapcsolatos, átfogó kutatás részeredményeit tartalmazza.** Nem célozza az egész „kibocsátás-kereskedelmi” szabályozás elemzését, csupán a kereskedelem tárgyául szolgáló kibocsátási egységek jogi jellegét igyekszik megvilágítani. Ehhez persze szükség van egy áttekintésre a rendszer egészéről is, de csak röviden, a kibocsátási egységek helyének, jogi sorsának a meghatározása érdekében.

Az elemzés során nem csak a magyar, hanem az európai és a nemzetközi szabályozásra is támaszkodnom kellett, sőt, néhány nemzeti modell bemutatása is hasznosnak tűnt, hiszen a kibocsátási egységekkel kapcsolatos szabályozási hatáskör – a Kiotói Jegyzőkönyv, illetve a 87/2003 EK irányelv¹ keretei között – részben a nemzeti jogalkotót illeti.

A jogszabályokban és a szakirodalomban a kereskedés tárgyát képező, illetve a kibocsátásra feljogosító „jogosítványokat” sokféleképpen nevezik. Ennek részben történeti okai vannak (mivel a kereskedelmi rendszernek vannak bizonyos nemzeti előzményei),² de az is szerepet játszik ebben, hogy a nemzetközi és a közösségi jog eltér egymástól, ráadásul a közösségi joganyag viszonylag nagy mozgásteret hagyott a tagállamoknak, a jogosítványok jogi természetének a meghatározására. Ez, a pontos definiálás terén megmutatkozó visszafogottság a közösségi jogalkotó részéről, a likvid (akadálymentes) és transzparens (áttekinthető) piac kialakítását szolgálja.³ Az

---

* PhD, dr. habil., egyetemi docens, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán az Agrárjogi, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék vezetője.

** A kutatómunka folytatását a Deák Ferenc Ösztöndíj (2006/2007) tette lehetővé. A kézirat elolvasásáért és hasznos észrevételeiért köszönettel tartozom Horváth Szilviának.

¹ *Az Európai Parlament és a Tanács 2003/87/EK irányelve az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási eKözösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról*, HL L 275, 2003.10.25, 32-46.

² Ezeket mutatja be HORVÁTH Szilvia PhD-értekezése: *Az üvegházhatású gázok szabályozásának nemzetközi és közösségi jogi eszközei*, Szeged, 2007, kézirat 74-87.

³ A. HOBLEY, Ch. ROWE, *Transposition of the Emissions Trading Scheme Directive into UK Law and Associated Issues*, Journal for European Environmental & Planning Law (a továbbiakban

említett közösségi irányelv 3. cikkelye alapján az egység olyan jogosultság, amely egy meghatározott időszakban egy tonna széndioxid-egyenérték kibocsátására jogosít fel, csak az irányelv szerinti követelmények teljesítésére használható fel, és átruházható. A jogosultság a mindenkori tagállami (polgári jogi, kereskedelmi jogi, értékpapír-jogi, adójogi, stb.) szabályok szerint minősül és cserélhet gazdát a forgalomban.

Az eltérő elnevezések mögött részben tehát különböző szabályozás is állhat. Ilyen elnevezés, például a kibocsátási (esetleg emissziós) jog (jogosítvány), a szennyezési jog (ennek alkalmazását a magam részéről, a magyar környezetjog alapfogalmaira tekintettel helytelennek tartom),⁴ a kibocsátási kvóta, a kibocsátási tanúsítvány vagy (környezetvédelmi) licenc, és nem utolsósorban a kibocsátási egység.⁵

A magyar jogalkotó az európai rendszer hazai kereteinek kialakítása során (a jelentését illetően angol eredetűnek tekinthető) kibocsátási egység elnevezéssel élt. A magam részéről én is ezt tekintem irányadónak, s csak a legszükségesebb mértékben, a szóismétlések elkerülésére használok szinonimaként más kifejezést. Már itt fel kell azonban hívnom a figyelmet arra, hogy a szóhasználatnak nagy jelentősége van abból a szempontból, hogy a kibocsátási egységen túlmenően más (például ún. kiotói) kibocsátási jogok (egységek) is léteznek, amelyeket részben a vállalatok hívnak létre. Kibocsátási egység alatt (a különböző egységek összekeverésének elkerülése érdekében is) az alábbiakban kizárólag az EU saját rendszerének megfelelő jogosítványt értem, az erről szóló, hazai transzpozíciós törvény (Üht., ld. alább) rendelkezéseinek megfelelően. A tanulmány középpontjában is ez áll. Ugyanakkor a többi kibocsátási jogról is szó esik, mivel a különböző jogosítványok elhatárolásának és összekapcsolásának alább külön pontot szentelek, elsősorban a kibocsátási egységek teljesebb bemutatása érdekében.

JEEPL) (2004/1), 18.; M. J. MACE, *The Legal Nature of Emission Reductions and EU Allowances: Issues addressed in an International Workshop*, JEEPL (2005/2), 134.

⁴ A szennyezés ugyanis a kibocsátási határérték túllépésével járó, jogellenes magatartás. A szennyező anyag kibocsátása (környezetterhelés) a jogi szaknyelvben a szennyezéssel tehát nem feltétlenül azonos, esetünkben pedig éppen eltérésről van szó. Vö. FODOR L., BARANYI T., TÓTH K., *Környezetjog*, Debrecen, 2006, 20-21.

⁵ Mivel a hazai szakirodalom az elemzések tárgya tekintetében is hiányos, a szóhasználat is szegényes. Az említett elnevezések jelentős részét a közgazdasági szakirodalom használja, illetve némelyiküket idegen nyelvterületről vettem, ahol rendkívül gazdag e tekintetben is a szakma. Néhány német példa: *Emissionszertifikat* illetve *Emissionsberechtigung* (e kettő egyaránt hivatalos), *Emissionsrecht*, *Emissionsquote*, *Emissionseinheit*, *Emissionsgutschrift*. Az angol nyelvhasználat változatossága mögött jelentősebb eltérések fedezhetők fel, leggyakrabban használatos a *Unit* és az *Allowance*, illetve az ún. generált egységeknél a *Reduction*.

A tanulmány (egy) környezetjogász tollából született, mindazt a hiányt, ami a kibocsátási jogokkal kapcsolatban a hazai jogtudományi szakirodalomban jelen pillanatig mutatkozik, (egyedül) nem képes pótolni. Míg hazánktól nyugatra (például Ausztriában és Németországban) a szabályozás bevezetését megelőzően parázs viták zajlottak a kibocsátási egységek jogi jellegét illetően, nálunk ilyenek alig kaptak nyilvánosságot, a szakirodalomban pedig egyáltalában nem tükröződnek vissza. A szabályozás végleges formába öntése és hatályba lépése óta egyébként ez a téma sajnos a kibocsátás-kereskedelemmel foglalkozó, külföldi szakirodalomban is alig van jelen, tehát a külföldi források e munkához csak korlátozottan voltak alkalmazhatók. Bízom abban, hogy a kibocsátás-kereskedelmi szabályozás egyre növekvő jelentősége mellett e tanulmány is hozzájárul majd ahhoz, hogy a kibocsátási egységről nálunk is folyjanak viták a közeljövőben.

2. Dióhéjban a kibocsátási egységek kereskedelmi rendszerének szabályozásáról

2.1. Módszertani alapok

A széndioxidra, mint üvegházhatást okozó gázra vonatkozó nemzetközi és közösségi szabályozás alapvető törekvése a kibocsátások csökkentése. Az üvegházgázok növekvő jelenléte a légkörben ugyanis – a mára uralkodóvá vált tudományos nézetek szerint – hozzájárul a klíma antropogén (emberi eredetű) megváltozásához. A csökkentésben olyan eszközök is szerepet kapnak, amelyek a szabályozás rugalmasságát hivatottak biztosítani annak érdekében, hogy a környezeti kihívásra adott válasz ne csak környezeti szempontból legyen megfelelő, hanem gazdaságilag is el legyen fogadható. A kibocsátásra vonatkozó jogok megállapítása, illetve az azokkal való kereskedelem lehetővé tétele ezen eszközök sorába tartozik.

A szabályozás elnevezése a szakirodalomban nagy változatosságot mutat. Az eltérő elnevezések részben a jogi szempontból korrekt, de meglehetősen bonyolult megjelölés egyszerűsítését szolgálják (például a kibocsátási egységek kereskedelme helyett gyakran használatos a kibocsátás-kereskedelem elnevezés, ami *nota bene* angolszász eredetű, s a kibocsátási jog egyszerűbb elnevezésével áll összefüggésben), részben szabályozás-módszertani sajátosságokat emelnek ki (ilyen, például a „*levegőkereskedelem*,” amely azt a közgazdasági összefüggést tükrözi, miszerint a környezetvédelem gazdasági eszközei a természeti erőforrások árát fizettetik meg a környezethasználókkal; ennek használatától a magam részéről eltekintek).

A kereskedelmi rendszer (a kereskedelem) ugyanakkor sokkal többet takar, mint egy „áru” értékesítésére vonatkozó feltételek rendszerét, s messze túllép a kereskedelmi jog keretein. Ahhoz ugyanis kifejezetten közjogi szabályok is hozzátartoznak.

Az állam (az európai kereskedelmi rendszerben a tagállamok) az üvegházhatású gázt – első sorban szén-dioxidot⁶ – kibocsátó létesítmények számára a kibocsátásra vonatkozó jogosítványok (esetleg értékpapír) túlnyomóan ingyenes kiosztásával („allokálásával”) meghatározza a kibocsátható gázok (a rendszerbe bevont létesítményeket megillető, teljes) mennyiségét.⁷ Az egységnyi kibocsátást lehetővé tévő jogok (amelyek például egy tonna gázmennyiséget fejeznek ki, tehát nem a teljes mennyiség valamilyen arányában határozzák meg őket – innen az egység elnevezés) átruházhatóak, s így a tényleges kibocsátás helye eltérhet a kiosztásban részesülő létesítménytől. Az állam számára ugyanis mindegy, hogy – a globálisan vagy regionálisan meghatározott összes kibocsátható mennyiségen, „buborékon” belül megmaradva⁸ – melyik üzem bocsátja ki a gázokat, mivel az üvegházhatás globális jelenség, illetve a szén-dioxid eloszlik a légkörben.

A vállalatok számára viszont nem mindegy, hogy hol, mennyi a kibocsátás lehetséges mértéke, illetve azzal összefüggésben hol szükséges kibocsátás-csökkentő beruházás, hiszen az költséget jelent számukra. A rendszer arra épül, hogy az állam kevesebb jogot oszt ki az adott időszakra jellemző kibocsátások mértékénél, ami miatt a kvóták felértékelődnek, s árfolyamukhoz képest relatíve olcsóbbá válik a kibocsátás csökkentésére tett intézkedés.⁹ A vállalatok közül az fogja csökkenteni a kibocsátásait, amelyik számára az a legkisebb költséggel jár. Az ilyen vállalatnak felesleges kibocsátási joga is keletkezhet, amit azok fognak tőle megvenni, akik számára a csökkentés drágább lenne a jog piaci áránál. Így összességében a környezetvédelem célkitűzései

---

⁶ Az európai rendszer jelenleg a szén-dioxidra korlátozza a kibocsátás-kereskedelmet. Egy ilyen korlátozás azért nem veszélyezteti a likvid piacot, mert az EU-ban az összes üvegházgáz 80%-a éppen a CO₂. A hatály ilyen korlátozását másik oldalról az indokolja, hogy e gáz mennyisége lineárisan függ a felhasznált tüzelőanyagoktól (azaz könnyen kiszámítható). Vö. L. GIESBERTS, J. HILF, *Handel mit Emissionszertifikaten; Regelungsrahmen für einen künftigen Markt*, Köln, Berlin, Bonn, München, 2002, 20.; HORVÁTH Sz., *Az emisszió-kereskedelem kialakulása és annak szabályozása az Európai Unióban*, Európai Jog (2006/1), 31.

⁷ A maximumokat tehát nem az EU valamelyik intézménye írja elő, ez a tagállamok decentralizált hatáskörébe tartozik. Vö. A. SATTLER, *Der Handel mit Treibhausgaszertifikaten in der Europäischen Union*, Berlin, 2004, 53. Más – ehelyütt nem vizsgálható – kérdés, hogy a tagállamok erről szóló kiosztási terveit az Európai Bizottság jóváhagyási eljárásának kell alávetni, s hogy annak során a Bizottság milyen szoros felügyeletet gyakorol.

⁸ L. KNOPP, J. HOFFMANN, *EU-Emissionsrechtehandel und deutsches Treibhausgas-Emissionshandels-gesetz*, *Europäisches Wirtschafts- und Steuerrecht (EWS)* (2004/5), 203.

⁹ A. SATTLER, *i. m.*, 40.

teljesülnek, miközben a költségei a lehető legkisebbre szoríthatók. Az érintett vállalatok pedig megfelelő egység hiánya esetén választhatnak, hogy beruházással csökkentik kibocsátásaikat, egységeket vásárolnak, vagy esetleg (részben) felhagynak tevékenységükkel.¹⁰

A kereskedelmi rendszer környezetvédelmi funkciójának betöltése igényli az állam jelenlétét, ami nem csak abban nyilvánul meg, hogy (a tárgyspecifikus joganyag mellett adójogi, versenyjogi, közpénzügyi, stb. téren a jogrendszer egészébe illeszkedést biztosító) jogszabályi keretekre van szükség, illetve hogy a kvótákat az állam osztja el, mert az állam egyéb funkciókat is betölt. Így, például a közösségi rendszerben az érintett vállalatok bevonása a kibocsátást eredményező létesítmények (üzemek) engedélyezésével történik, az ügyletek (az átruházás) érvényességéhez hatósági nyilvántartásba való bejegyzés szükséges, illetve az állam a kiosztott kvótákkal rendszeresen el is számoltatja a rendszerbe bevont vállalatokat.

A szabályozás tehát nem írható le pusztán a közigazgatás vagy a magánjog hagyományos megoldásainak a segítségével, hiszen valójában ezeknek a megoldásoknak a sajátos ötvözéséről van szó.¹¹

2. 2. A jogforrási rendszer

Az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezményéhez (1992) kapcsolódó, közismert *Kiotói Jegyzőkönyv* (1997) állapítja meg a kibocsátás-kereskedelemre vonatkozó nemzetközi szabályokat. A nemzetközi (a részes államok közötti) kereskedelemnek alapján 2008-ban indul el. Az Európai Unió azonban az egységes felkészülés érdekében, s mintegy példát mutatva a nemzetközi közösségnek, már 2005-től, a 87/2003 EK irányelvvel bevezette a maga kereskedelmi rendszerét. A nemzetközi és a közösségi szabályozás hatálya és tartalma között számos eltérés van. Azokra, amelyek közülük a jogok szempontjából is relevánsak, az elhatárolásokról és kapcsolódásokról szóló pontban térek majd ki. Már itt is meg kell azonban említenem, hogy a két rendszer összekapcsolására az EU Tanácsa és Parlamentje külön irányelvet adott ki 101/2004 EK sz. alatt.¹² Említést érdemel még a

---

¹⁰ U. HÖSCH, *Zur rechtlichen Beurteilung von Emissionszertifikaten als Instrument der Vorsorge im Umweltrecht*, = Jahrbuch des Umwelt- und Technikrechts 2001, hrsg. R. HENDLER, P. MARBURGER, M. REINHARDT, M. SCHRÖDER, 2001, Berlin, 131.

¹¹ Az ilyen megoldások valójában a piaci kudarcok kezelésének az eszközei. Vö. HORVÁTH M. Tamás, *Közmenedzsment*, Budapest, Pécs, 2005, 89.

¹² *Az Európai Parlament és a Tanács 2004/101/EK irányelve az üvegházhatású gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelvnek a Kiotói Jegyzőkönyv projekt-mechanizmusára tekintettel történő módosításáról*, HL L 338., 2004.11.13., 18-23.

közösségi joganyagból a nyilvántartásra vonatkozó (2216/2004 EK sz.) bizottsági rendelet,¹³ illetve a nyomon követés (jelentéstétel és ellenőrzés) módszertani elveit tartalmazó (2004/156 EK sz.) bizottsági határozat.¹⁴

Magyarországon először (2004-2007) az európai rendszer átültetését szolgáló jogszabályok születtek meg, míg a nemzetközi rendszer jogi keretei egészen újak (2007-ben alkották meg az első jogszabályokat). Ezek részletes bemutatására itt nem kerülhet sor, csupán a jogforrási rendszer vázlatos áttekintésére vállalkozok.

Hazánkban az implementációt szolgáló törvény elfogadását megelőzően 2004-ben egy kormányrendelet (a 272/2004. [IX. 29.] sz. kormányrendelet) kibocsátására került sor, amely a kibocsátási egységekkel való kereskedelem kereteit rögzítette. Ettől kezdve számos jogszabály kibocsátására és módosítására került sor, a hatályos joganyag legfontosabb elemei az alábbiak.

A szabályozás alapvető rendelkezéseit az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről szóló, 2005. évi XV. törvény (Üht.) tartalmazza, kitérve az alapfogalmakra, a létesítmények engedélyezésével, a kibocsátások nyomon követésével és jelentésével, a nemzeti kiosztási tervvel, a szankciókkal, stb. kapcsolatos kérdésekre. A törvényt legutóbb az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló, 2007. évi LX. törvény módosította jelentősen, figyelemmel az összekötő irányelvre és bizonyos gyakorlati tapasztalatokra. Ez utóbbi törvény – mint a címe is mutatja – egyben a nemzetközi kereskedelmi rendszer hazai kerete.

2006. december 11-én lépett hatályba a 213/2006. (X. 27.) sz. kormányrendelet, amely a törvény első számú végrehajtási rendelete. A rendszernek a törvényből és az említett kormányrendeletből álló vázához további jogszabályok kapcsolódnak, amelyek közül először is három kormányrendelet érdemel említést. A 183/2005. (IX. 13.) sz. rendelet a kibocsátásokkal történő elszámolás (jelentés) hitelesítésének személyi és szakmai feltételeiről szól. A 66/2006. (III. 27.) sz. kormányrendelet tartalmazza az első időszakra (2005-2007) vonatkozó magyar nemzeti kiosztási tervet (azon belül az összes kiosztható kibocsátási egység mennyiségét, az energetikai és az ipari szektornak jutó egységek arányát, a kiosztás alapvető elveit és szabályait, az ingyenesen kiosztandó egységeknek a konkrét létesítményekhez való hozzárendelését). A

---

¹³ Az Európai Bizottság 2216/2004/EK rendelete a 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 280/2004/EK európai parlamenti és tanácsi határozat szerinti kibocsátásforgalmi-jegyzékek egységesített és biztonságos rendszeréről, HL L 386., 2004.12.29., 1-77.

¹⁴ Az Európai Bizottság határozata a 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásainak nyomonkövetésére és jelentésre vonatkozó iránymutatások létrehozásáról, HL L 59., 2004.02.26., 1-74.

kormányrendeletek közt utolsóként a 109/2006. (V. 5.) számút kell megemlítenem, amelyik az állam kincstári vagyonába tartozó egységekkel való rendelkezés szabályait állapítja meg.

A környezetvédelmi és vízügyi miniszter 32/2005. (XII. 27.) KvVM sz. rendelete a különböző hatósági felügyeleti díjak meghatározására irányadó szabályokat irányozza elő. A környezetvédelmi és vízügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel közösen alkotott 38/2006. (VIII. 22.) KvVM-PM rendelet az imént említett díjak befizetésének módját szabályozza. Az utolsó, 24/2005. (IX. 13.) KvVM számú, rendelet a környezetvédelmi és vízügyi tárcáé és a hitelesítési tevékenység tartalmi kérdéseiről rendelkezik.

A környezetvédelmi szabályozás köréből említést érdemelnek a környezethasználatok engedélyezésére (a 1995. évi LIII. törvény 66. §-a) és a levegő védelmének egyes szabályaira (a 21/2001. [II. 14.] sz. kormányrendelet 5. §. (6) bekezdése, a 10/2003. [VII. 11.] sz. KvVM rendelet) vonatkozó előírások. A gazdasági közjogi normák körében kell utalnom az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvényre, amelynek 109/B. §-a a kincstári vagyonhoz tartozó vagyonelemek körét kiegészítette az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeivel; a törvény szerint a kibocsátási egységek a vállalatok részére történő kiosztásukig, illetve ellenérték fejében – árverésen – történő átruházásukig tartoznak ide.

A 2007. évre szóló költségvetést megállapító, 2006. évi LXXVII. törvény 66. § (4) bekezdése szól a kibocsátási egységek ellenérték fejében történő átruházásából származó bevételek sorsáról, emellett figyelemre méltó, hogy ebbe a törvénybe került bele a felhatalmazás, hogy az állam a lehető legnagyobb bevétel elérése érdekében a kibocsátási egységek értékesítését (árverésen túl akár) tőzsdei ügyletek útján oldja meg.

A társasági és osztalékadóról szóló, 1996. évi LXXXI. törvény 7. § (1) bekezdése (az adó- és illetéktörvények módosításáról szóló, 2005. évi 26. törvény hatályba lépését követően) 50%-os adókedvezményt irányoz elő a kibocsátási egységekkel való kereskedésből (ide értve a bizományosi ügyleteket is) származó bevételek tekintetében. Ez a kedvezmény – más intézkedésekkel együtt – elősegíti a kereskedést.¹⁵

A téma szempontjából nagy jelentőséggel bír még a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény, amely a kibocsátási egységekre vonatkozó

---

¹⁵ A társasági adó 16%-os kulcsának 8%-osra csökkentése természetesen az állam által, ingyenesen kiosztott egységek első értékesítésekor nem érvényesül. Az általános forgalmi adóra vonatkozóan is találkoztunk sajátos előírással, amely szerint a magyar ÁFÁ-t nem kell befizetni, ha a vevő külföldi székhellyel rendelkezik. Ezt az érintett gazdasági körök természetesen pozitívan értékelik, lásd az Ernst&Young hírlevelét, *Az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelme – pozitív fejlemények az adózás területén* címmel, 2005 május, 1-2. (<http://www.ey.com/hu>, a letöltés időpontja: 2007. március 12.).

származékos ügyleteket befektetési eszközként szabályozza. A törvény legutóbbi módosítása¹⁶ az értéktári és elszámolóházi tevékenységek körét kiegészítette az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeire és a légszennyező anyagok kibocsátási jogaira vonatkozó ügyletek elszámolásával.¹⁷ E mögött a törvényjavaslat indokolása szerint az a szándék áll, hogy az elszámolóház részére a (törvény szerinti engedély alapján végezhető) tevékenységek körét kiterjesszék.¹⁸ E jogi rendezés megvilágítása érdekében meg kell még említenem a szabályozás háttérében álló, 39/2004 EK sz. irányelvet is, amely a korábbi, ún. értékpapír irányelvet felváltva, 2006-tól kifejezetten előírja a tagállamok számára a tőkepiaci felügyelet kiterjesztését a kibocsátási egységekre vonatkozó, *derivatív*¹⁹ (származtatott, többnyire határidős vagy opciós) ügyletekre.

3. A kibocsátási egység fogalma az Üht. alapján

Az egyik legizgalmasabb kérdés a kibocsátás-kereskedelmi rendszer egésze, s talán az új utakat kereső, modern környezetjog szempontjából is, hogy vajon a kereskedés tárgyát képező kibocsátási egységek jogilag hogyan minősíthetők. Erről a bevezetést megelőzően egyébként eltérő álláspontok fogalmazódtak meg (hogy például tulajdon vagy más vagyoni értékű jog, netán értékpapír legyen-e az egység),²⁰ még ha azok a hazai jogtudományi fórumokon nem is kaptak teret. Ehelyütt csak a magyar jogszabályok segítségével adható meghatározásra, illetve a legfontosabb rendelkezésekre térek ki, a részletesebb, elmélyültebb elemzésre a tanulmány többi pontjában kerül sor.

A kibocsátási egység fogalmát hazánkban – az irányelv idézett, 3. cikkelyéből kiindulva – az Üht. 3. §-a határozza meg. A legális definíció szerint „*Kibocsátási egység: az e törvény szerinti kötelezettségek teljesítésére felhasználható, egy*

---

¹⁶ 2007. évi LII. törvény, MK 72 (VII. 11.).

¹⁷ Az elszámolás menetére ld. a Központi Elszámolóház és Értéktár Rt. üzletszabályzatát, illetve egyéb tájékoztató anyagait az interneten (letöltve 2007. július 11.). http://www.keler.hu/keler/keler_files/File/CO2_ugylet_dokumentumok/CO2_elsz_bef_szolg.ppt

¹⁸ Vö. a T/2754 sz. törvényjavaslat (PM) indokolását, 2007 (<http://www.parlament.hu/irom38/02754/02754.pdf>)

¹⁹ A *derivatív* termék olyan, valamely alaptermékből (ami lehet áru, deviza, kötvény, részvény, stb.) tőkeáttétellel származtatott, tőkepiaci termék, amely első sorban határidős vagy opciós piacon jellemző. Olyan egységre, amelyik megilleti a vállalatot a nemzeti kiosztási terv alapján, de kiosztására/jóváírására még nem került sor, ilyen ügylet köthető.

²⁰ Erre utal: BARANYAI G., *Várható jogszabályi változások a CO₂-kereskedelemben*, Bp., 2006 (előadásanyag az interneten) 4., http://www.vincotte.hu/pdf/co2_varhato_jogszabalyi_valtozasok_a_CO2_kereskedelemben.ppt

tonna szén-dioxid-egyenérték meghatározott időn belül történő kibocsátását lehetővé tevő forgalomképes vagyoni értékű jog.” A fogalom egyes elemeit – eltérő mélységben és az idézettől eltérő sorrendben – az alábbiak szerint lehet röviden megvilágítani.

A vagyoni értékű jog kifejezés a törvényjavaslat miniszteri indokolása²¹ szerint a polgári jog szabályaira utal, ti. álláspontom szerint arra, hogy maga az egység – mint a polgári jogi értelemben vett dolgok – tulajdonjog, illetve átruházás tárgya lehet. Ezt persze úgy kell értenünk, hogy a Ptk. szabályai csak az Üht. eltérő rendelkezéseinek hiányában érvényesülnek, hiszen az Üht. és a végrehajtására kiadott jogszabályok, például a kiosztást vagy az árverést illetően is tartalmazznak speciális előírást. (Nem szólva a speciális tőkepiaci szabályokról, amelyekre az alábbiakban még kitérek.)

A forgalomképesség tekintetében az Üht. olyan korlátozásokat rögzít, amelyek alapján az átruházás tekintetében szó sincs a klasszikus értelemben vett szerződési szabadságról. A szabadon átruházhatóság első sorban az állam által ingyenesen kiosztott, illetve értékesített egységek eladására vonatkozik. Közvetlenül az államtól azonban nem szerezhethet akárki egységet, hiszen például kiosztással csak a kiosztási listán szereplő, (meghatározott, engedéllyel rendelkező, létesítményt üzemeltető) vállalatok, illetve külön (miniszteri, illetve bizottsági) határozat alapján az új belépők (beruházók), vagy *vis major* miatt nehéz helyzetbe kerülők juthatnak kibocsátási egységhez. A *vis major* alapján kiosztott egységek továbbadását az irányelv 29. cikkelye alapján az Üht. 12. §-a kifejezetten tilalmazza. Árverésen csak a főfelügyelőség által vezetett egyéni számlával rendelkezők vehetnek részt. Vevőként pedig általában (az EU által kötött, erre irányuló nemzetközi megállapodás hiányában) csak az EU, illetve az Európai Gazdasági Térség vállalatai, polgárai szerepelhetnek.

A kibocsátási egységeket az üzemeltetők nem kapják meg sem „természetben”, sem értékpapír formájában. A törvény 7. §-a az egységek keletkezése, érvényessége és törlése kapcsán kimondja, hogy az egységek létrejöttük időpontjában az állam kincstári vagyonába tartoznak. A jogokat az állam a forgalmi jegyzékbe történő bejegyzéssel keletkezteti. Érvényességük pedig az adott kereskedési időszakra terjed ki, a felhasználással vagy az érvényesség lejártával az egységeket törlik, és ezzel azok megszűnnek. Az érvényességi idő korlátozása a környezetpolitikai célok teljesülését (végső soron a kibocsátások csökkentését)²² szolgálja (lásd alább, a

---

²¹ Vö. a T/13143 sz., az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről szóló törvényjavaslatához készült miniszteri (KvVM) indokolást, 2004 november (DVD-jogtár).

²² L. KNOPP, J. HOFFMANN, *i.m.*, 204.

német indokolást az ún. bankolás elvetésére), ugyanakkor bizonyos mértékig visszafogja a piaci mechanizmusok érvényesülését.²³

A tagállamok számára az irányelv nyitva hagyja az ún. bankolás szabályozásának a lehetőségét, vagyis hogy (meghatározott mértékben, illetve feltételek teljesülése esetén) a kereskedési időszak végén törölt (fel nem használt) egységek helyett újakat írjanak jóvá az új kereskedési időszakra. Az Üht. 9. (3) bekezdése él is ezzel a lehetőséggel, szemben, például az (első kereskedési időszakra irányadó) német joggal, ahol a kiotói kötelezettségvállalásokat veszélyeztethetné, ha a vállalatok „*elraktározhatnák*” korábbi (esetleg olcsó magyar egységek vásárlásával szerzett) egységeiket.²⁴

Az Üht. 8-10. §-ai tartalmazzák a kiosztás, értékesítés és hasznosítás alapvető szabályait. Itt rögzíti a törvényhozó, hogy az (állami, ingyenes) kiosztás átruházásnak minősül, azzal tehát az egység a kincstári tulajdonból átkerül az üzemeltető tulajdonába. A végrehajtási jogszabályokból derül ki, hogy az állam még árverés útján és tőzsdei ügyletekkel is értékesít egységeket. A vállalatok közötti kereskedelemre azonban nincs további előírás, itt tehát már elvileg tisztán a Ptk. szabályai érvényesülnek. A gyakorlatban a helyzet ettől némileg eltérő, a tapasztalatok ugyanis azt mutatják, hogy az átruházásra, illetve egyéb, például együttműködésre irányuló szerződések a piac nemzetközisége miatt erőteljesen ki vannak téve az idegen (különösen az angolszász) hatásoknak, illetve olyan szerződéstípusok alkalmazására kerül sor, amelyeket speciálisan az áramkereskedelemre, az értékpapírok átruházására, stb. dolgoztak ki.²⁵

A definíció egy további eleme az egységek rendeltetéséről szól: azok a törvény szerinti kötelezettségek teljesítésére használhatók fel. A kibocsátási egységekkel kapcsolatos, legfőbb üzemeltetői kötelezettség az elszámolás, vagyis a tényleges kibocsátásokról évenként (az irányelvnek megfelelően utólag, a következő év március végéig) hitelesített jelentés készítése, s egyidejűleg (pontosabban április végéig) a kibocsátott üvegházgáznak (jelenleg szén-

---

²³ Gondoljunk csak arra, hogy egy kibocsátás-csökkentő beruházás megtérülésének esélyét csökkenti, ha az eladó vállalat nem várhat korlátlan ideig az egységek piaci árfolyamának emelkedésére, s az egységekért kapott vételár emiatt a költségeinek csak egy részét fedezi.

²⁴ A bankolás lehetősége tehát a kiotói kötelezettségvállalásokkal függ össze, amelyek mértéke tagállamonként eltérő. Ahol nagyobb mértékű csökkentés szükséges, a bankolást általában korlátozzák, ahol kisebb vagy nincs csökkentési kötelezettség, lehetővé teszik. Vö. I. ZENKE, Th. FUHR, *Handel mit CO₂-Zertifikaten*, München, 2006, 114.; R. PFROMM, K. SVIKIS, *EU-Emissions Trading: The Latvian Allocation Plan*, JEEPL (2004/1), 46. Megjegyzem, a bankolás gyakorlata látszólag ellentmondást szül, amennyiben az amúgy is szűkösseggel jellemezhető országokban tovább csökkenti a keresletet, míg a (kiosztási tervtől függően) többlettel rendelkezőkben tovább növeli. A piac azonban közösségi szintű, s kiegyenlíti a torz keresleti és kínálati viszonyokat.

²⁵ Ezekre ld. I. ZENKE, Th. FUHR, *i. m.*, 174-205.

dioxidnak, illetve eshetőlegesen más, a szén-dioxiddal azonos üvegház potenciált megtestesítő gáznak) megfelelő mennyiségű kibocsátási egységnek az állam részére történő leadása. Az egység tulajdonára vonatkozó szabályokra tekintettel utóbbit a magyar jog visszaadásnak nevezi (tehát a jogok csak átmenetileg kerülnek át a kincstári vagyontól az üzemeltető magántulajdonába, s persze mind a kiosztás, mind a visszaadás csupán az állam, illetve az üzemeltető számláján való jóváírással történik). Az irányelv már idézett definícióját is figyelembe véve a megfogalmazás azt jelenti, hogy az egységek csak erre használhatók fel. Álláspontom szerint azonban – az átruházhatóságból, önálló jogtárggyá válásából kifolyólag – a definíciót nem lehet szabályként értelmezni. Az egységet más célokra – például befektetésként – is fel lehet használni, de azokra már nem az Üht. szabályai vonatkoznak, hanem például a Ptk. vagy a tőkepiaci törvény. A kibocsátási egységek további, lehetséges funkcióit (például hitelbiztosíték, apport) nem vizsgálom, bízom benne, hogy majd a magánjogászok látnak benne kimunkálásra érdemes témát.

4. Az egységek kiosztása és jóváírása

Mint ahogyan a jogforrások áttekintésekor említettem, az európai rendszerben a kiosztható mennyiséget létesítményenként az ún. nemzeti kiosztási terv (illetve az annak részét képező lista) tartalmazza. A tervben szereplő kiosztási szabályok, különböző tartalékok, illetve a terv elfogadására irányadó, többlépcsős eljárás ismertetésétől eltekintek, ehelyütt csupán annak kiemelését tartom fontosnak, hogy a vállalatok nem csak kiosztással juthatnak egységekhez (szóba jöhet még a vásárlás egymás közt, az állami értékesítési akciók, a kiotói projekt-alapú mechanizmusoknál az egységek generálása is).

A kiosztást az irányelv alapján a kiadás követi. A magyar törvény is (szóhasználatában legalább) világosan különbséget tesz a kiosztás és a jóváírás (kiadás) között. Az Üht. 10. §-a szerint a már kiosztott egységek azok, amelyeket jóváírnak az üzemeltető számláján. Elvileg tehát három lépcsőben jut az egység az üzemeltető tulajdonába: kiosztási terv (és lista), kiosztás, majd végül jóváírás. Ugyanakkor a kiosztásról a magyar jogalkotó nem mond semmit, annak ellenére, hogy az irányelv 11. cikk (2) bekezdése szerint az egy külön döntés, amelynek határidőre, a nemzeti kiosztási terv alapján (tehát azt követően!) történő meghozatala, minden egyes kereskedési időszak megkezdése előtt (tehát semmiképp sem közben!), a tagállamok kötelezettsége. Ennek az előírásnak az irányelvben nyilvánvalóan garanciális jelentősége van, a jogorvoslathoz való jog szempontjából.

A már többször említett nemzeti kiosztási terv (lista) az Üht. 6. §-a alapján tehát még nyilvánvalóan nem maga a kiosztás, a következő eljárás pedig, ami a törvényben szerepel, már a jóváírás. A jóváírás konstitutív hatályú bejegyzés, tehát ezzel száll át az egységek tulajdona az üzemeltetőkre. Erre (a tartalékok kiosztásától eltekintve) a 213/2006. sz. kormányrendelet 9. § (1) bekezdése alapján évente (tehát nem a kereskedési időszak előtt!) kerül sor, a listán megjelölt egységeknek a kereskedési időszak egyes éveire történő arányos elosztásával. Látszólag egy egyszerű nyilvántartásba vételi, illetve számlavezetési aktusról van szó, amely a magyar jog szerint általában (a *vis major*t vagy az új belépő juttatását kivéve, amelyekről a miniszter, illetve az Európai Bizottság külön kérelem alapján dönt) nem igényel egy előzetes, külön határozatot.

Továbbfűzve az iménti gondolatsort, láthatjuk, hogy a terv (illetve a lista) és a jóváírás közötti láncszem hiányzik, azt a törvény nem jelöli meg, mivel nem mondja meg, hogy valójában milyen, illetve melyik aktus a kiosztás. A folyamat egyik leglényegesebb elemét, tehát a kiosztást illető kérdésben a 109/2006-os kormányrendelet 5. § 1) bekezdése szolgál némi – véleményem szerint nem egészen következetes és nem is megfelelő szintű – iránymutatással. A rendelkezés azt rögzíti, hogy a kiosztásról a lista alapján a vagyongazdálkodó (a miniszter) gondoskodik, mégpedig a jegyzékgazdálkodó (az országos környezetvédelmi hatóság) útján. Azt azonban, hogy milyen módon, ez a jogszabály sem rögzíti, s a jóváíráson felül más eljárásról ez sem rendelkezik.

Kérdés, hogy eszerint nem magát a jóváírást kell-e kiosztásnak tekintenünk? Míg a jóváírás elvileg csak az egységek tulajdonjogának az átszállása, illetve az azokkal való tényleges rendelkezés tekintetében bír jelentőséggel, addig egy ilyen értelmezés esetén többről lehet szó, hiszen az irányelv szerint a kiosztás önálló, akár jogalkalmazói mozgásteret is engedő döntés (az egységek számának a véglegesítése). Ennek az összefüggésnek persze nincs nagy jelentősége akkor, ha a jóváírás (kiosztás) a kiosztási tervtől (listától) egyáltalán nem térhet el. Látható, hogy a magyar szabályozás (szemben, például a némettel) ezt az egyszerűbbnek tűnő (tehát három helyett két lépésnyi) utat járja, ami a bizalomvédelem szempontjából helyesnek tűnik, bár az irányelvnek és a jogorvoslathoz való alkotmányos jognak való megfelelés tekintetében vitatható. Egyelőre a probléma még nem éleződött ki. 2005 és 2007 között a létesítmények ugyanis több kibocsátási egységet kaptak az államtól, mint amennyire ténylegesen szükségük volt, tehát a vállalatokat nem terhelte beruházási, illetve vásárlási kényszer. 2008-tól ez a helyzet – nem a Kormány koncepciójának megváltozása, hanem a Bizottság szigorú

határozata²⁶ következtében – megváltozik, s a kiosztható egységek számát – az első kereskedési időszakban kiosztott egységekhez, illetve a kiosztási terv társadalmi egyeztetése során már elismert igényekhez képest – szükségszerűen csökkentik. Emiatt a jogorvoslati jog kérdése is előtérbe kerülhet.

Összefoglalva az eddigieket, az Üht. a kiosztásra nem ír elő külön eljárást, határozatot. Ezért van az, hogy nem irányoz elő (vele szemben) speciális jogorvoslati lehetőséget sem. A jogalkotó abból indult ki, hogy a kormányrendelettel elfogadott – s így jogorvoslattal nem támadható – kiosztási terv az egységek meghatározása szempontjából nem hagy mozgásteret a jegyzékkezelő számára.

A jogorvoslat ennek ellenére nincs egészen kizárva. Az Üht. 14. §-ának szóhasználata kifejezésre juttatja, hogy a forgalmi jegyzék (a nemzeti regiszter) többek között az egységek nyilvántartására szolgál, így álláspontom szerint a jegyzéket (a nyilvántartásra vonatkozó közösségi rendelet és az Üht. egyéb szabályaira tekintettel nyilvános és közhiteles) hatósági nyilvántartásnak kell tekintenünk. Az abba történő bejegyzéssel szemben – a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló, 2004. évi CXL. törvény 82. § (2) bekezdésére figyelemmel – pedig jogorvoslatnak van helye, az általános szabályok szerint.²⁷

Az irányelv által előírt külön döntés elmaradását mégsem csak elvi alapon kifogásolom, ez a jogorvoslat ugyanis korlátozott. Ennek oka, hogy a jóváírás során csak a létesítményre jutó kibocsátási egységek egy részéről (egy évre jutó hányadáról) rendelkezik a hatóság, míg az egy-egy létesítményre jutó, összes (tehát a teljes kereskedési időszakra járó) egység tekintetében nincs lehetőség a döntés felülvizsgálatára, a kereskedési időszakot megelőzően.

A jogorvoslati lehetőséget nem pótolja a kiosztási terv előzetes társadalmi egyeztetése és az sem, hogy a terv (amely nem egyedi határozat, hanem kormányhatározat, majd a bizottság jóváhagyása után, mint említettem, kormányrendelet lesz) véglegesítése során a vállalatok korrekciót kérhetnek a minisztertől, számítási hibára hivatkozva, a 213/2006. sz. kormányrendelet 8. § (2) bekezdése alapján.

A kormányrendeleti forma kizárja a bírói jogorvoslatot, ugyanakkor elvileg utat enged az alkotmánybírói felülvizsgálatnak. A nemzeti kiosztási lista

---

²⁶ Ld. a Bizottság IP/07/501 sz. határozatát és a vonatkozó sajtóközleményt az EU hivatalos honlapján, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/501...> (2007.04.16), illetve a kapcsolódó kérdések feldolgozására FODOR L., *A kibocsátási egységek kereskedelmi rendszerének bevezetése Magyarországon*, Publ. Univ. Miskolciensis, 2007.

²⁷ Jogorvoslati eljárásokról ennek ellenére nincs tudomásom. A beérkezett kifogásokat a főfelügyelőség emisszió-kereskedelmi ügyosztálya – úgy tűnik – saját hatáskörben, illetve részben informálisan kezeli.

tartalma azonban nem normatív, hanem tulajdonképpen egyedi határozatok csokra. Ezt az értelmezést alátámasztja az is, hogy a nemzeti kiosztási terv és lista jóváhagyásáról szóló európai bizottsági határozatot az érintett vállalatok az Európai Bíróság előtt megtámadhatják. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján nyilvánvaló, hogy emiatt a normakontroll sem segíthet a kiosztási tervben hátrányosan érintett vállalatot.

Jelenleg tehát csak elvi jelentőségű az a probléma, ami az esetleges jogorvoslati eljárás, netán közigazgatási per elhúzódásából fakadhat, ha időközben a vállalat kibocsátási egységeket kénytelen vásárolni, vagy a vitatott (részére ki nem osztott) kibocsátási egység a kereskedési időszak leteltével érvényét veszíti.²⁸

5. A kibocsátási egység, mint „átruházható vagyoni értékű jog” tartalma

Az imént a kibocsátási egységre vonatkozó, legfontosabb hazai normákat tekintettem át, most azokon túllépve arra teszek kísérletet, hogy a nemzetközi és európai gyakorlatra, illetve a külföldi szakirodalomra figyelemmel szélesítsem a jogi értékelés bázisát.

A módszertani ismeretek és az Üht. alapján is egyértelműnek látszik már, hogy a kibocsátási egységek jelentik a kereskedelmi rendszer központi szabályozóelemét. A szabályozás mechanizmusának döntő mozzanata (egyesek szerint a jog valódi tartalma)²⁹ a kibocsátási egységek „visszaadása,” ami leegyszerűsítve nem jelent mást, mint hogy az engedélyköteles létesítmény üzemeltetője utólag (naptári évenként, minden év április 30-ig) köteles az állam számára annyi kibocsátási egységet (elektronikusan) átadni, amennyi megfelel az előző évi kibocsátásainak. Azzal, hogy minden ténylegesen kibocsátott gázmennyiséget lefed kibocsátási egységekkel, az adott vállalat mintegy utólag

---

²⁸ A jogorvoslat kérdése kiélezetten merül fel Németországban, ahol a vállalatoknak összességében máris 21%os kibocsátás-csökkentést kell elérniük, s a kiosztott egységek mennyiségét egyes ágazatokban, az új létesítményekre is figyelemmel, az egyébként törvényben (!) rögzített tervtől eltérően, arányosan csökkentették. Minden probléma tisztázására még ott sem került sor. Lásd például R. BREUER, *Rechtsschutz beim Handel mit Emissionszertifikaten*, = Emissionszertifikate und Umweltrecht; 19. Trierer Kolloquium zum Umwelt- und Technikrecht vom 28. bis 30. September 2003, Hg. R. HENDLER, P. MARBURGER, M. REINHARDT, M. SCHRÖDER, Berlin, 2004, 145-186.; K. DIENES, *Aktuelle Entwicklungen des Emissionshandelsrechts 2004/2005*, Recht der Energiewirtschaft (az alábbiakban RdE) (9/2005), 214-221.; W. SPIETH, M. HAMER, *Eilrechtsschutz gegen behördliche Zuteilungsentscheidungen im Rahmen des Emissionshandels*, Deutsches Verwaltungsblatt (DVBl) 2005. (12. 15.) 1541-1552.

²⁹ M. KRAUS, *Auswirkungen der Erlaubnispflicht beim CO₂-Zertifikatehandel auf die Marktliquidität des Emissionsmarkts*, Zeitschrift für Umweltpolitik und Umweltrecht (ZfU) (2003/4), 446. o.

legalizálja³⁰ (más, a külföldi szakirodalomból vett kifejezéssel élve semlege-síti, „megnemesíti”) az üzemében folyó, környezet-terhelő magatartást.

Mint láttuk, a kibocsátási egység a kereskedési (a nemzetközi jogban a részes felek szempontjából: kötelezettségvállalási) időszak kezdetén jön létre, és az egész időszakra érvényes. A fel nem használt egységeket az időszak végén törlik, illetve az ún. bankolás során helyettük újakat adhatnak ki. A jogok kiosztása évente (a visszaadás határidejét megelőzően) történik. Az egységgel, mint jogosítvánnyal azonban nem a környezetet terhelő kibocsátás előtt vagy akár azzal egyidejűleg kell rendelkezni, hiszen csak egy utólagos elszámolás keretében kell velük a megfelelést (egy tonna szén-dioxid kibocsátása = egy kibocsátási egység) biztosítani. Ez az utólagosság is hozzátartozik a rendszer rugalmasságát biztosító előírásokhoz. Ez az utólagos leadási kötelezettség a kibocsátási egységet, a vállalatok és az állam közötti közjogi viszonyban, egyfajta elszámolási eszközzé teszi.³¹

Értéke – a módszertani alapokkal összefüggésben elmondottaknak megfelelően – abból ered, hogy a piacon kereslet alakul ki iránta, a kibocsátás-csökkentés költségeinek kímélése érdekében (tehát a relatíve drágább beruházás elkerülésére, illetve az állam által teremtett szűkösség miatt). Ez az érték közvetlenül nem egy alapul fekvő dolog (a levegő, illetve a szén-dioxid, vagy a létesítmény, illetve a vállalat) értékétől függ tehát, ugyanakkor számos egyéb körülmény befolyásolja alakulását, amelyekre az alábbiakban még visszatérek. Kétségtelen viszont, hogy – a közös agrárpiaci szabályozásból ismert termékkvótákhoz hasonló módon – közvetett összefüggés, fordított előjellel mégis kimutatható a kibocsátási egység és a létesítmény (vállalat), illetve azok piaci értéke között, hiszen az egység termelési tényezőként funkcionál, s ha rugalmasan is, de mégis korlátozza a tevékenységet, s ezzel az abból elérhető jövedelmet.

Az államnak a kibocsátási egységek számát az arányosság követelményének megfelelően kell meghatároznia. Ha ugyanis – szélsőségesen rossz példákra hivatkozva – a technológiai feltételek nem teszik lehetővé a kibocsátások csökkentését, tetszetős, rugalmas kereskedési rendszer helyett valójában csak bújtatott adóztatásról beszélhetünk. Ha viszont épp ellenkezőleg, túl sok az egység, amit az állam ingyenesen oszt ki a vállalatoknak, a kiosztást (rejtett)

---

³⁰ M. ADAM, H. HENTSCHE, S. KOPP-ASSENMACHER, *Handbuch des Emissionshandelsrechts*, Berlin, Heidelberg, 2006, 111.; hasonló kifejezéssel él C. STEWING, *Emissionshandel in der Europäischen Gemeinschaft – Rechtsfragen im Rahmen der Zuteilung von Verschmutzungsrechten vor dem Hintergrund des Gemeinschaftsrechtes und unter besonderer Berücksichtigung des Wettbewerbsrechtes*, Köln, Berlin, Bonn, München, 2004, 28.

³¹ W. FRENZ, *Emissionshandelsrecht, Kommentar zum TEHG und ZuG*, Berlin, Heidelberg, 2005, 99.

állami támogatásnak tekinthetjük. (Ezek konzekvenciáival itt nem áll módomban foglalkozni).

Az Üht. szóhasználatában az említett főkötelezettség az ún. visszaadás. Ez a kifejezés arra tekintettel, hogy a kibocsátási egységek eredetileg (az alább tárgyalandó kiotói egységek pedig mindvégig) állami tulajdonban vannak, helyesnek tűnik, mégsem fejezi ki megfelelően a kötelezettség tartalmát. A tényleges kibocsátások és beruházások (illetve az időközbeni átruházások) eredményeképpen ugyanis egy vállalat adott esetben több, míg egy másik cég kevesebb kibocsátási egységet kell, hogy leadjon, mint amit az államtól kapott. Visszaadásról az első vállalat egységeinek egy része tekintetében fogalmilag aligha beszélhetünk (visszafogadásról már inkább, különös tekintettel arra, hogy a rendszer szempontjából a kibocsátó kiléte az állam számára közömbös). Az átruházás lehetőségéből fakad, hogy a kiosztást követően a kibocsátó létesítményre vonatkozó dologi jogok (a tulajdonjog) és a kibocsátási egységek tulajdonjoga elválhat egymástól. Sőt, olyan személy is kibocsátási egységet szerezhet, aki nem minősül üzemeltetőnek (mindez jelentős eltérés a mezőgazdasági kvótáktól, de az olyan jogoktól is, mint például a vadászati jog). Aki rendelkezik egységgel, de nincs létesítménye, az a kibocsátási egységeket befektetési eszközként hasznosíthatja, vagy akár (például egy környezetvédelmi társadalmi szervezet) a nemzeti regiszterből való töröltetéssel (mind a felhasználásról, mind a spekulatív jövedelemről lemondva) csökkentheti a kínálatot, s ezzel közvetve ösztönözheti a vállalatok kibocsátás-csökkentését.³² Visszaadási kötelezettség az ilyen tulajdonosokat nem terheli, s szén-dioxid kibocsátására sincs joguk,³³ ugyanakkor közvetve az ő magatartásuk is kihat a piacon elérhető egységek számára, értékére, és ezzel az üzemeltetői kötelezettségekre.

6. A kibocsátási egység jogi minősítése, átruházásának sajátosságai

A szakirodalomban többféle álláspont alakult ki arról, hogy a kibocsátási jogokat a jogalkotó hogyan minősítheti.³⁴ Ezek egyike abból indul ki, hogy a kibocsátási egység kizárólag közjogi természetű. A kibocsátási egység olyan

---

³² *Energiehandel in Europa (Öl, Gas, Strom, Derivate, Zertifikate)*, hrsg. I. ZENKE, R. SCHÄFER München, 2005, 108.

³³ „Nem állnak az állammal közjogi jogviszonyban.” Vö. W. FRENZ, *i.m.*, 100.

³⁴ M. ADAM, H. HENTSCHE, S. KOPP-ASSENMACHER, *i.m.*, 148-149.; G. WAGNER, *Der Handel mit Emissionsrechten aus der Sicht des Zivilrechts*, = Emissionszertifikate und Umweltrecht; 19. Trierer Kolloquium zum Umwelt- und Technikrecht vom 28. bis 30. September 2003, hrsg. R. HENDLER, P. MARBURGER, M. REINHARDT, M. SCHRÖDER, Berlin, 2004, 207-213.

magatartásra – valójában a levegő használatára³⁵ – jogosít fel, amelyre egyébként csak közjogi aktussal (jogszabállyal, engedéllyel, határértékek megállapításával, esetleg közjogi szerződéssel) adható feljogosítás. A kibocsátás-kereskedelem tartalmilag ezeknek a közjogi eszközöknek felel meg, csak épp egy rugalmasabb szabályozási módszer alkalmazásával. A létesítmény üzemeltetőjével szemben alkalmazható szankciók az egységekkel kapcsolatos visszaadási illetve elszámolási kötelezettség nem teljesítése esetén ugyanakkor közjogi jellegűek maradnak (bírságolás,³⁶ a kibocsátási egységek pótlólagos csökkentése, számlablokkolás, a tevékenység korlátozása és felfüggesztése, végső soron az engedély megvonása).

Egy másik álláspont szerint a kibocsátási egység közjogi meghatározottsága (a közigazgatási jogba sorolása) több problémát vet fel, mint amennyit megold. Ugyanakkor csak a közjoghoz vagy csak a magánjoghoz rendelése nem lehetséges, valójában vegyes jellegű (hibrid) szabályozásról van szó.

A harmadik – erősen vitatható – megközelítés szerint tisztán magánjogi jogintézményről van szó, amely az állam és az üzemeltető közötti, egyenértékű jogokon és kötelezettségeken alapuló viszonyt testesíti meg. Az utólagos elszámolási kötelezettségből fakadóan a kibocsátási egység (az engedéllyel szemben) nem előfeltétele a tevékenység folytatásának, az állam és az üzemeltető viszonyában nem több pusztán fizetőeszköznél. Ha pedig értékesítésére kerül sor, befektetési eszköz, s tisztán magánjogi természetű.

Fentiek alapján a magam részéről a kibocsátási egység esetében elvetem a magánjogi jelleg kizárólagosságát. Az egység keletkezését és az általa megtestesített jog tartalmát, illetve a jogosulti (pontosabban üzemeltetői) kötelezettséget illetően a közjogi jelleget tartom meghatározónak, de a vagyoni értékű jogként való definiálás (és ezzel a polgári jog eszköztárának használata), illetve az egységek sorsa (az átruházhatóság ténye, az átruházás több módja) alapján a magánjog szerepét is jelentősnek tartom a szabályozásban.³⁷

Egészen más a helyzet az ún. generált kibocsátási jogok esetében (ld. alább a kiotói egységek egy részét, illetve egyes külföldi modelleket), ahol a kibocsátás-csökkentés egy költséges beruházás (és nem pusztán közhatalmi aktus) eredménye, s a jogrend ezt honorálja a kibocsátási jog

---

³⁵ U. HÖSCH, *i.m.*, 129.

³⁶ Másként közelítve: a fő kötelezettség a visszaadás, aminek teljesítése esetén az állam „tűri a környezet terhelését,” s mintegy eltekint a szankció alkalmazásától. Így közelíti meg, például M. KRAUS, *i.m.*, 446.

³⁷ Kurucz Mihálynak azt a nézetét tehát (amelyet HORVÁTH Szilvia említett PhD-értekezéséről készített véleményében fogalmazott meg, Szegeden, 2007. június 8-án), miszerint a kibocsátási egységek bevezetése voltaképpen nem más, mint „a magánjog diadala a közjog fölött,” nem osztom.

jóváírásával (ezzel a megoldással vannak összefüggésben az egységeket illető olyan elnevezések, mint az elismerés, tanúsítás, jóváírás). Esetükben a kérdés egyenesen úgy merül fel, hogy tulajdon-e maga a kibocsátás-csökkentés, illetve hogy annak honorálása, az átruházható egység tulajdont fejez-e ki. Különösen az angolszász jogokban, ahol számos, különböző, ún. „szabályozott befektetés” elismerésére kerül sor, kimondva – kimondatlanul vagyoni értékű jognak tekintik magát a csökkentést (illetve az azt megtestesítő, kifejező és elismerő egységeket). Tulajdonként azonban mégsem definiálják, mégpedig azért nem, mert akkor ki kellene rá terjeszteni a tulajdon teljes körű alkotmányos védelmét az állammal szemben, s nem lehetne az egységeket leértékelni, érvényességük idejét korlátozni, ingyenes leadásukat előírni, stb., s mert az egységek piaca elveszítené likviditását.³⁸

Az angol szerzők saját nemzeti joguk tükrében megvizsgálva az európai kereskedési rendszer tárgyát, végeredményben annak is elvetik a tulajdonként való definiálását.³⁹ Mindemellett rámutatnak arra, hogy az egységnek vannak „tulajdonszerű”⁴⁰ vonásai is (így az elidegenítés lehetősége, vagy a tulajdonvédelmet illetően, például az, hogy az egységek az adott kereskedési időszakban nem vonhatók vissza).⁴¹

Visszatérve a hazai jogra, az Üht., mint láttuk, a törvényi kötelezettségek (első sorban a visszaadás) teljesítésére felhasználható, átruházható, vagyoni értékű jogként definiálja a kibocsátási egységet, de jogi természetéről nem mond többet. Ez a definíció valójában csak az egység közjogi meghatározottságát és a Ptk.-ban rendezett, dologi jogi sorsát tekintve irányadó. A kibocsátási egységek átruházásának a Ptk.-ban szabályozott szerződések (első sorban az adásvétel) természetesen nem a kizárólagos formái, hiszen az átruházás megtörténhet közjogi aktussal, tőzsdei (például bizományosi) ügyletekkel vagy árveréssel is.

Minden említett esetben közös, hogy az átruházás igényel egy jogügyletet, s annak – lévén nem tárgyasult jogokról szó – elektronikus rögzítését (elkönyvelését) is. Az átruházás szempontjából az egység a vagyoni

---

³⁸ J. PALMISANO, *Are Emission Reductions Property?*, Evolution Markets Executive Brief (Energy, Industry, Environment), (may 23. 2001), 1-2.; M.J. MACE, *i. m.*, 124.

³⁹ Egyes angol szerzők a bírói gyakorlatban kimunkált tesztre hivatkozással azt vizsgálják, hogy a jogosultságnak van-e megfelelő jogi kerete (például kiderül-e, kit illet), van-e értéke és átruházható-e. Amennyiben e kérdésekre a válasz igen, az egységet elvileg a tulajdonjog tárgyának lehet tekinteni. Az azonban, hogy min is áll fenn ez a tulajdon (vagyoni értékű jogon, szabályozott befektetésen, forgatható eszközön illetve értékpapíron, kötelezvényen, stb.), nem tisztázott. A. HOBLEY, Ch. ROWE, *i. m.*, 19.

⁴⁰ A kifejezést Kurucztól vettem, aki az egységeket általában tulajdonszerű jogként definiálta (lásd fennebb).

⁴¹ M.J. MACE, *i. m.*, 124-125.

értékű jogokhoz tartozik,⁴² de ennyiben hasonlít a dematerializált (okiratba nem foglalt) értékpapírokhoz is. A magyar jogalkotó ugyanakkor nem nevezi értékpapírnak, így mi sem tekinthetjük annak.⁴³ (Elképzelhető egyébként olyan tagállami jogrend is, amelyik az egységeket az értékpapírok közé sorolja be, amire a 87/2003 EK sz. irányelv lehetőséget biztosít.) Az értékpapíroktól az egységeket elhatárolja még, hogy előbbieik tulajdonjogát (a jóhiszeműségre tekintet nélkül) nem tulajdonostól is meg lehet szerezni.

Az egység – szemben az értékpapírokkal – abban is sajátos, hogy az átruházáshoz a nemzeti nyilvántartásban történő, konstitutív hatályú bejegyzés szükséges. A nemzeti jogalkotók némelyike, mint a magyar vagy a német (szemben, például az osztrákkal), a nyilvántartáshoz a közhitelesség következményét is fűzi. A nemzeti regiszter adatában bízva szerző, harmadik, jóhiszemű⁴⁴ személyt tehát védi a nemzeti jog, ez a jellemvonás ugyanakkor az ingatlanokra vonatkozó jogokhoz teszi hasonlatossá a kibocsátási egységek tulajdonjogát.⁴⁵ A bejegyzés során azonban a szabályozás (a 2216/2004 EK sz. bizottsági rendelet II. fejezete) csak az ügyletek közjogi megengedhetőségének kontrollját biztosítja a hatóság részére (például annak érdekében, hogy a kiotói kötelezettségvállalásokkal ellentétes tranzakcióra ne kerülhessen sor, vagy hogy a visszaadott egységek száma valóban megfeleljen a tényleges kibocsátásoknak). Visszatérve az értékpapírok kérdésére, az állam által kibocsátott értékpapírtól az is elhatárolja a kibocsátási egységeket, hogy az értékpapírokkal kapcsolatban a kibocsátónak sajátos kötelezettségei (például az árfolyam-alakító tényezők haladéktalan nyilvánosságra hozatala, az értékvesztésért fennálló felelősség) vannak, amelyek alkalmazása jelen esetben nem lenne célszerű. A kibocsátási egységeknek ehhez képest nincs névértéke, sem fedezete, és az értékállandóságért az állam nem vállal semmiféle garanciát.⁴⁶

Ugyancsak az értékesítés módját (és egyes platformjait) illetően az egység az ún. tőkepiaci termékekhez hasonlít. Azoktól eltérően azonban nincs hozama

---

⁴² G. WAGNER, *i. m.*, 210.

⁴³ Az értékpapírok e sajátosságát is kiemeli LESZKOVEN L., *A váltó, mint kötelem* c. munkájában, Miskolc, 1999, 46.

⁴⁴ A német szabályozás nem tesz különbséget a jóhiszemű és a rosszhiszemű szerző között, azokat egyforma védelemben részesíti. A közhitelesség egyedül abban az esetben nem érvényesül, ha a kiosztás során az üzemeltetőnek tudnia kellett, hogy jogosulatlanul jutott kibocsátási jogokhoz. – H. PAULY, *Der Handel mit Emissionszertifikaten: Eine Betrachtung aus völkerrechtlicher, europäischer und mitgliedstaatlicher Sicht*, Zeitschrift für neues Energierecht (2005/1), 47-48.

⁴⁵ A kibocsátási egység jogi jellegének az ún. telekkönyvi modell alapján történő megközelítésére lásd G. WAGNER, *i. m.*, 212-213.

⁴⁶ ADAM, HENTSCHE, KOPP-ASSENMACHER, *i. m.*, 159.

vagy kamata (hiszen nincs mögötte kötelem, valamilyen szolgáltatás későbbi teljesítésére irányuló ígéret, illetve társasági részesedés, ahogyan dologi jog sem), jövedelem tehát a piaci ár, illetve tőzsdei árfolyam időszaki ingadozásának a kihasználásával (a későbbi, megfelelő időben történő értékesítéssel, vagy határidős ügylettel) származtatható belőle. Ennek megfelelően a tőkepiaci törvény alapján maga a kibocsátási egység nem tartozik a szabályozott befektetési eszközök közé, a belőle származtatott *derivatív* azonban – mint arra már utaltam – a tőkepiaci törvény hatálya alá tartozik. Ennek háttérben az áll, hogy a jogalkotó a lehető legkisebb mértékben kívánja (például engedély kikötésével) korlátozni a kibocsátási egységek forgalmát. A *derivatív* esetében azonban a tőkepiaci felügyelet alá vonás szükséges és arányos eszköz a magánbefektetők védelmében, illetve az ő hátrányos helyzetük kiküszöbölésére, ami a származtatott ügyletek tőzsdei (piaci) árfolyamalakulását érintő, speciális ismeretek hiányából fakad.⁴⁷

7. Elhatárolások és kapcsolódások

A kibocsátási egységeket több, hasonlóan környezet- illetve klímavédelmi, és néhány kifejezetten a kibocsátás-kereskedelmi szabályozás részét képező jogintézménytől is el kell határolni. Az elhatárolás egyben módot ad a kibocsátási egységek természetének több oldalról történő megvilágítására, illetve a különböző szabályozó eszközök összekapcsolására. Az alábbi elemzés során első sorban a magyar jog szempontjából is releváns megoldásokat vettem figyelembe.

7.1. A kibocsátási egység és a kibocsátási engedély

Először is meg kell különböztetni az egységeket a kibocsátási engedélytől. A kibocsátási engedély és a kibocsátási egység egyaránt az EU által bevezetett rendszer részét képezi, egymástól elválaszthatatlan módon. Jogi jellegük, funkciójuk azonban erősen eltérő, amit a szabályozás egyes nemzeti előzményeinek tükrében, eltérő fogalmak használatával a szabályozás elméleti háttérével foglalkozó, környezet-gazdaságtani szakirodalom gyakran elfed. Ez mutatkozik meg, például az ún. „*piaci engedély*” kifejezés és a „*szennyezési jogok*” szinonimaként történő értelmezésében.⁴⁸

---

⁴⁷ Ugyanez a megoldás érvényesül Németországban is. Vö. *Uo.*, 158.

⁴⁸ KERÉKES S., SZLÁVIK J., *A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei*, Budapest, 2001, 189.

A piaci engedély kifejezés alkalmazása megfelelő lehet, például az amerikai szabályozás tekintetében. Ugyanakkor sem a nemzetközi, sem az európai, illetve a magyar szabályozás ismeretében nem tartom szerencsésnek, első sorban azért, mert az ezekben felállított rendszer(ek)nek részét képezi a jog (a kibocsátási egység) is és egy attól elkülönülő engedély (pontosabban egy kibocsátási engedély és esetleg – mint Magyarországon – egy alapul fekvő, környezethasználati engedély) is, amelyeket az említett fogalomhasználat miatt könnyen összekeverhetünk. A szókapcsolat önellentmondásnak is tűnik ugyanakkor. A piaci jelző azt fejezi ki, hogy nem közigazgatási (illetve jogi), hanem ökonómiai eszközről van szó. A környezetvédelemben alkalmazott engedélytípusok körében azonban az engedély általában a közigazgatás eszköze.

Persze a jogász számára következetlennek tűnő közgazdasági terminológia nem egészen téves az európai szabályozást illetően sem, a mögött ugyanis van jogilag releváns tartalom, mégpedig az, hogy mind az engedély, mind a megfelelő mennyiségű (a tényleges kibocsátásokat lefedő) jog a kibocsátás, illetve a kibocsátással járó tevékenység folytatásának az előfeltétele. Akár az egyik, akár a másik hiánya jogellenessé minősíti a kibocsátást, és szankciók alkalmazását teszi szükségessé. A szankciók köre (illetve általában az azokat érvényesítő hatóságok köre is) azonban már más és más.

Az engedély és a kibocsátási egység viszonyának a szemléletes megvilágítására lehet alkalmas a német szakirodalom egy részére jellemző dogmatikai következetesség is. Eszerint mind a kibocsátási jog, mind a kibocsátási engedély kifejezés félrevezető, használatuk – adott esetben jogalkotói – tévedésen alapul. Az egység először is nem fejez ki alanyi jogot a kibocsátásra, hiszen ezt a jogot – közvetve – ténylegesen az engedély biztosítja, s az egység tulajdonjoga (sorsa) a létesítményétől független. Az egység valójában inkább csak egyfajta (utólagos) „ellenértéke” lehet a kibocsátásnak. Másodszor a kibocsátási engedély kifejezés is rossz, hiszen az irányelvnek megfelelő engedéllyel nem magára a kibocsátásra, hanem a kibocsátással járó tevékenység folytatására jogosítják fel a létesítmény üzemeltetőjét.⁴⁹

Eltérően alakul az azonos vállalat által birtokolt engedélyek és kibocsátási egységek száma, illetve azok egymáshoz való viszonya is. Alapvetően az egy telephely, egy engedély elve érvényesül (míg egy telephelyen csak egy vállalatnak van létesítménye). Egy vállalat több üzemmel is rendelkezhet, ha azok több telephelyen vannak, több engedély szükséges a kibocsátáshoz. A kibocsátási egységek kiosztása is telephelyenként történik, az ingyenesen

---

⁴⁹ M. REBENTISCH, *Rechtsfragen der kostenlosen Zuteilung von Berechtigungen im Rahmen des Emissionshandelsrechts*, Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht, (2006/7), 751-752.

kiosztott egységek száma a létesítmények (korábbi kibocsátási, illetve aktuális technológiai) jellemzőihez igazodik. Ezt követően azonban már csak az éves, utólagos elszámolásnál van jelentősége a létesítmény (a tényleges kibocsátások) és a megfelelő számú egység összekapcsolásának.

A kibocsátási engedély (akárcsak a többi, például környezethasználati engedély) a kibocsátási egységtől eltérően nem forgalomképes,⁵⁰ a benne rögzített feljogosítás legfeljebb a kibocsátással járó létesítmény tulajdonjogának (esetleg hasznosítási jogának) az átszállásával illethet meg mást, mint az eredeti engedélyest. Kifejezetten a létesítményhez, illetve a telephelyhez kötődik, ami a közigazgatás ezen eszköze esetében általános (tehát a működési, használatbavételi és egyéb engedélyekre is igaz), ami a környezetvédelem esetében azért is szükségszerű, hogy figyelembe tudják venni a helyi környezeti adottságokat (például a környezet terhelhetőségét) is. Ezzel szemben a kibocsátási egység (a szennyezési jog) tulajdonjoga csak az állam általi, első átruházással (az ún. kiosztáskor) kötődik a létesítményhez, a kiosztást követően azonban már – bizonyos korlátozásokkal – átruházható, akár olyan személyre is, akinek más európai országban van, vagy egyáltalán nincs létesítménye, illetve engedélye üvegház gáz kibocsátására.

Az engedély és a kibocsátási egység közötti funkcionális kapcsolatrendszer két legfontosabb eleme az Üht. alapján, hogy egyfelől az engedély alapozza meg az üzemeltető igényét a kiosztásban való részvételre, másfelől pedig az engedély (is) rögzíti az egységekkel való elszámolás, illetve a visszaadás kötelezettségét.

Akinek van engedélye, a vállalat rendelkezésére álló egységek által meghatározott mennyiségű gázt bocsáthat ki. Az engedély tehát egy általános feljogosítás üvegházgázok kibocsátásával – azaz a környezet terhelésével – járó tevékenység folytatására, amelynek a terjedelmét csak a kibocsátási egységek mennyisége szabja meg (tehát a kibocsátási egységek mennyisége szabja meg konkrétan a környezetterhelés megengedhető mértékét).⁵¹ Mivel az üvegházhatás globális jelenség, illetve a szén-dioxid a légkörben szabadon terjed, elvileg mindegy, hogy a globális szinten maximált kibocsátásokra hol, melyik létesítményben kerül sor. Extrém esetben mégis elképzelhető azonban, hogy a rugalmas, piaci eszköz alkalmazását a merev, közigazgatási eszköznek minősíthető engedélyben korlátozzák, vagyis a közigazgatás mégis beleavatkozik a környezeti javak elosztásába. Ha ugyanis a

---

⁵⁰ Az engedély és a kibocsátási egység összevetésével kapcsolatos, egyes kérdésekre vö. LESI M., PÁL G., *A széndioxid emisszió kereskedelem elméleti alapjai és európai uniós szabályozása*, 2005, PM Kutatási Füzetek 11. (<http://www.pm.gov.hu>), 26.

⁵¹ M. BURGI, Ph. MÜLLER, *Das Emissionshandelsystem in Deutschland*, Zeitschrift für Umweltrecht (2004, Sonderheft), 422.

környezet terhelhetőségét (megújuló képességét, vagy épp a közvetlen hatásterületen élő lakosság egészségét) veszélyezteti a kibocsátás jelentős növekedése, a kibocsátás a rendelkezésre álló kibocsátási egységek számától függetlenül is korlátozható.

7.2. Elhatárolás a környezetterhelési díjtól és a környezetszennyezési bírságtól

Környezetterhelési (levegőterhelési) díjat valamilyen szennyezőanyag kibocsátása esetén kell fizetni (az állam, illetve önkormányzat javára), mégpedig a kibocsátott szennyezőanyag minden egységnyi mennyisége után. A díjfizetési kötelezettség független a kibocsátás jogszerűségétől. Mind a díjfizetési kötelezettség, mind a kibocsátási jogok kereskedelmi rendszere a kibocsátások csökkentésére ösztönző, gazdasági jellegű eszköz. Rugalmasságuk abban rejlik, hogy választási lehetőséget engednek a környezethasználó számára, hogy (költséget jelentő) beruházást valósítanak-e meg a kibocsátások csökkentésére, vagy kifizetik a díjat, illetve beszerzik a kibocsátást lefedő mennyiségű kibocsátási egységet. A választást a gazdasági racionalitás vezérli. A kibocsátás-kereskedelem annyiban új (ld. a módszertani alapokat), hogy meghatároz egy felső határt az összes érintett létesítmény kibocsátására, ami miatt „találati pontossága” nagyobb.⁵²

Mindkettő (mértéke, illetve száma) pontosan illeszkedik a szennyezőanyag mennyiségéhez, ezért alkalmazásuk révén a kevesebb szennyezőanyag kibocsátása kisebb, a többé pedig nagyobb költséggel jár a vállalat számára. A kibocsátási egységek esetében azonban nem minden egység tekintetében jelentkezik (a kibocsátással arányos) költség, figyelemmel az állam általi, ún. kiosztással történő, ingyenes átruházásra.

Szabályozástechnikai szempontból e két eszköz alkalmazása nem zárja ki egymást, más problémákat azonban felvet, például az arányosság alkotmányos követelményével összefüggésben (nem jelent-e a kettős szabályozás aránytalan terhet?). A két eszköz egyidejű alkalmazásának problémája jelenleg hazánkban nem merül fel, mivel ún. levegőterhelési díjat szén-dioxid kibocsátása után nem kell fizetni. Ahol korábban ún. karbon-

---

⁵² Míg az adók egyszerűen a környezethasználatot drágítják meg, a kibocsátás-kereskedelemlél létezik egy felső határ is a környezethasználatokra (emiatt a környezeti célkitűzések elérése valószínűbb). A kibocsátás-kereskedelemlél a piac szabályozó szerepének van nagy jelentősége, emiatt bizonytalan az egységek árfolyamának az alakulása, másrészt az állami bevétel mértéke. Vö., például SZÁSZ T., *A szennyező anyagok kibocsátására kivetett adó és a szennyezési jogok piacának hatékonysága*, Debreceni Szemle (2006/4), 473.; T. ZIMMER, *CO₂-Emissionsrechtehandel in der EU*, Berlin, 2004, 75.

adókat, vagy a CO₂-re is kiterjedő környezetvédelmi adókat vezettek be, általában felmentik az adófizetési kötelezettség alól a kereskedési rendszerbe bevont (és megfelelően teljesítő) vállalatokat.⁵³ Nálunk is van ilyen kötelezettség, például a nitrogén-oxidokra és a kén-dioxidra. Amennyiben ezekre a gázokra is kiterjesztik a jövőben a kereskedelmi rendszert, az érintett ágazatokban a díjak aligha tarthatók fenn.

Lényegi különbség a két eszköz között, hogy a díj megfizetése nem teszi jogszerűvé a kibocsátást. A kibocsátás jogszerűsége (a jogszabályokban, környezethasználati engedélyben meghatározott többi feltétel teljesítésével egyidejűleg) a kereskedelmi rendszerbe bevont tevékenységek esetében a kibocsátási egységek vásárlásával, míg egyéb tevékenységek esetében az ún. kibocsátási határértékek betartásával biztosítható. Mind a kibocsátási egységek, mind a határértékek a kibocsátás felső határát jelentik, az előbbiek szabta korlát azonban (az utóbbival ellentétben) a környezethasználó költségére (rugalmasan) igazítható az igényekhez.

A kereskedési rendszerbe vont létesítményeknél a megfelelő számú egység hiánya szankcionálható (komoly bírsággal sújtható, a később kiosztandó egységek mennyiségéből a hiány előre levonható, stb.). Ahol (ti. amelyik tevékenységre, illetve szennyezőanyagra) pedig kibocsátási határértéket határoznak meg, ott annak a túllépése környezetszennyezésnek minősül, amely jogellenes magatartás, s különböző szankciókkal (például környezetszennyezési bírsággal, a környezethasználat megtiltásával, stb.) sújtható. Külön, speciális kérdés, hogy a két szankciórendszer egymástól függetlenül működik-e (például mert előbbit az országos, utóbbit a regionális környezetvédelmi hatóság érvényesíti). A logika azonban ugyanaz.

A kibocsátási határérték és a kibocsátási egység a fentiek szerint (ugyanazon kibocsátás tekintetében) egymást (a technikai lehetőségek, a környezeti hatások, stb. függvényében) helyettesítő, viszont egymást kizáró szabályozóeszközök. Ezért is írta elő a 87/2003 EK sz. irányelv, hogy a kereskedelmi rendszerbe vont létesítmények esetében (az engedélyben) nem lehet a szabályozott szennyezőanyagra (a szén-dioxidra) határértéket megállapítani. Ebben a körben tehát környezetszennyezési bírság sem szabható ki.

Alapvető kérdésként merül fel, hogy hogyan honorálja a két említett eszköz azt, ha a vállalat (például beruházás vagy a kapacitás csökkentett kihasználása révén) a felső határ (ti. általában a kiosztott egységek mennyisége, illetve az említett brit vagy svájci modellben a határérték) alatt csökkenti kibocsátásait. A közigazgatás merev eszközei (ti. a határérték és a bírság) erre nem reagálnak, hacsak nem a követelményeknek a szigorításával (például a

---

⁵³ Például az új tagállamok közül így rendelkezik Litvánia. R. PFROMM, K. SVIKIS, *i.m.*, 48-49.

technológiai határérték csökkentésével, ha a technika fejlődése azt lehetővé teszi). A kibocsátás-kereskedelmi rendszernek ehhez képest az egyik erénye az, hogy a tényleges kibocsátás és a rendelkezésre álló egységek közötti különbséget eladhatóvá teszi, amivel a beruházó vállalat bevételhez jut, s javítja beruházása mérlegét.

7.3. Elhatárolás a kibocsátások kiegyenlítésétől

A kiegyenlítő szabályozást az USA levegőtisztasági törvénye vezette be először, még 1977-ben. Hazánkban a 21/2001. (II. 14.) sz. kormányrendeletben, a levegő védelmének legfontosabb előírásai között jelenik meg. Olyan tevékenységekre (létesítményekre) vonatkozó követelményekről van szó, amelyek (még) nem tartoznak a kibocsátási egység-kereskedelmi rendszer hatálya alá. Említésre méltó különösen, hogy (az 5. §. (6) bekezdése alapján) új, légszennyező anyag kibocsátásával járó tevékenység csak abban az esetben engedélyezhető, ha biztosított a levegőminőségi (immissziós) határértékek betartása, illetve ha annak érdekében a tevékenység hatásterületén működő, más létesítményekben megfelelő mértékű kibocsátás-csökkentést sikerül (a beruházó költségére) elérni. Ezt a szabályt úgy is értékelhetjük, mint a szennyezőanyagok (nem csak az üvegház gázok) kibocsátási jogosultságaival való kereskedés egyik előfeltételét, illetve (például az USA-ban annak) előfutárát, amit a szakirodalomban *offset* politikának, vagy kompenzációs (kiegyenlítési) modellnek is hívnak.⁵⁴

Itt is megjelenik már egy globális, pontosabban egy hatásterületre vonatkozó felső kibocsátási korlát, amit azonban (még) nem az előre kiosztott kibocsátási egységek összessége határoz meg, hanem a tényleges kibocsátások (*status quo*), amelyek szintjét nem lehet növelni. A kibocsátás csökkentése itt nem feltétlenül (az USA-ban igen,⁵⁵ nálunk nem) eredményez eladható kibocsátási jogot, valójában inkább egy új létesítmény megvalósítását teszi lehetővé (ilyen értelemben az *offset* esetében gyakorlatilag a működési jog átruházásáról van szó). A kompenzáció – szemben a kereskedéssel – mindig három szereplős megoldás: a régi (csökkentő, bezáró) és az új létesítmény üzemeltetője (beruházó) közötti ügyletről lehet szó, ami igényli az állami jóváhagyást (vagy közvetítést). További különbség a kibocsátási jogokhoz képest, hogy ehhez a szabályozáshoz még kibocsátási határértékek is társulnak. Összességében tehát az *offset* sokkal erősebben ágyazódik a

---

⁵⁴ KEREKES S., SZLÁVIK J., *i.m.*, 191.; BÁNDI Gy., *Környezetjog*, Budapest, 2006, 188.

⁵⁵ J. PALMISANO, *i.m.*, 3.

közigazgatási jogba a kibocsátás-kereskedelemtől,⁵⁶ s így kevésbé rugalmas eszköz.

7.4. Elhatárolás a zöld bizonyítványoktól

A megújuló energiahordozók használata villamos energia termelésére, magas költségvonzata miatt nem versenyképes. Az EU azonban a megújuló energiák arányának növelését tűzte ki célul, s ennek érdekében a 77/2001. sz. EK irányelv a tagállamokra bízta olyan támogatási rendszerek bevezetését, amelyek a versenyhátrány kompenzálására alkalmasak. Az egyik lehetséges eszköz az ún. zöld bizonyítvány.⁵⁷ Magyarországon a zöld bizonyítványok forgalmazásának a lehetőségét a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény teremtette meg, a 2007. évi LXXXVI. tv., az új villamos energia törvény ezt átvette. A törvényalkotó ezzel a zöld bizonyítványokat ténylegesen még nem vezette be, hanem a kormánynak adott felhatalmazást arra, hogy a megfelelő feltételek (biztos kínálat és hasznosítható, külföldi tapasztalatok⁵⁸) teljesülése esetén döntsön e kérdésben. A legális definíció (3. § 69. pont) alapján (a termelő által adott) származási igazoláson alapuló, forgalomképes okiratról van szó, amely a megújuló energiaforrásból vagy hulladékból nyert energiával előállított villamos energia mennyiségét igazolja.

A zöld bizonyítvány a fogalom szerint nem állami aktussal, hanem kifejezetten csak a környezetvédelmi szempontból kedvező energiahordozó felhasználásával keletkezik. Míg egy kibocsátási egység egy tonna szén-dioxid kibocsátását fedezi, addig egy bizonyítvány egy megawatt-óra teljesítménynek felel meg. Az energiaszolgáltatóknak kötelezettsége lesz az általuk szolgáltatott energia előre meghatározott hányadát (a kibocsátás-kereskedelemmel szemben tehát nem a teljes mennyiséget) zöld bizonyítvánnyal lefedni, azaz megfelelő mennyiségű okirattal rendelkezni. Az a kereskedő (illetve importőr, vagy a felhasználónak közvetlenül értékesítő termelő), amelyik nagyobb arányban termel, illetve szolgáltató megújuló energiát, felesleges, értékesítő okiratokhoz jut, míg amelyiknél ez technikailag nem lehetséges vagy nem kifizetődő, az megfelelő mennyiségű bizonyítványt vásárolhat.

---

⁵⁶ T. ZIMMER, *i.m.*, 76-79.

⁵⁷ I. ZENKE, Th. SCHÄFER, *i.m.*, 88-93.

⁵⁸ Ilyen tapasztalatok, például az olasz, a holland és az osztrák szabályozás alapján már rendelkezésre állnak. I. ZENKE, Th. FUHR, *i.m.*, 44.

A kibocsátási egységhez hasonlóan a zöld bizonyítvány is rugalmas, piaci eszköze a klímavédelemnek.⁵⁹ Az érintett szektor környezeti teljesítményének javítására azonban itt nem a kibocsátási egységek szűkössége, mennyiségének csökkentése vezet eredményhez, hanem az előírt (megtermelendő vagy beszerzendő) aránynak a növelése. Ez abból fakad, hogy míg a kibocsátási egység a káros mellékhatáshoz kapcsolódik, a zöld bizonyítvány a termékhez. A zöld bizonyítvány esetében ez azt is jelenti, hogy két terméket állít elő a termelő: energiát és környezeti előnyöket, amelyeknek megfelelően két termék forgalmazható a piacon: az elektromos áram és a környezeti teljesítményt kifejező okirat, amely az árammal együtt és attól függetlenül is értékesíthető. A zöld bizonyítvány rendszer működése magától értetődően feltételezi az elektromos áram piacának liberalizálását, ami hazánkban 2008-ra várható.

A termékorientált szabályozás előnye, hogy a termékre előírt követelmény a termelési folyamatra is visszahat, de egyidejűleg a fogyasztó orientálására is alkalmas. Mind a kibocsátási egység, mind a zöld bizonyítvány az állam által meghatározott időszakra előírt kötelezettség teljesülésének az utólagos nyomon követését, elszámolását szolgálja, értéküket a piac határozza meg. A két eszköz egyidejű alkalmazása nem zárja ki egymást.

7.5. Az ún. „kiotói egységek” és a kibocsátási egység

Röviden összefoglalva az európai szabályozás néhány jellemzőjét, meg kell állapítanunk, hogy az Európai Unió 2005-ben elindított, saját kereskedelmi rendszerében a kibocsátási egységek keletkezése (tagállami) közhatalmi aktushoz kötődik. Ezek az egységek kizárólag az EU kereskedelmi rendszeréből eredeztethető, mesterséges „termékek.”⁶⁰ Ez még akkor is így van, ha kiosztásuk alapja a létesítmény múltbeli kibocsátása („szerezett jog”). A tagállamok – az Európai Bizottság által jóváhagyott, ún. nemzeti kiosztási tervükben meghatározott mennyiségű – egységeket hoznak létre, s azokat többnyire ingyenes kiosztással, néhány százalékban pedig tőzsdei úton vagy árverésen értékesítik. Kisebb mértékű tartalékok is léteznek, azokból is ingyenesen lehet kvótához jutni. A jogok jelenleg csak a szén-dioxid kibocsátására vonatkoznak.

---

⁵⁹ A zöld bizonyítvány közgazdasági hátterére lásd FUCSKÓ J., KELEMEN Á., BELA Gy., KIS A, *A forgalmazható zöld bizonyítvány és alternatívái* = Környezetpolitikánk európai dimenziói, szerk. KERÉKES S., KISS K., Budapest, 2004, 115-125.

⁶⁰ FEILER J. et al., *Az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek kereskedelméről szóló törvényjavaslat előzetes hatásvizsgálata*, Budapest, 2004, kézirat, 25.

Ezzel szemben a Kiotói Egyezmény alapján a nemzetközi kereskedelemben többféle egység is megjelenik, amelyek keletkezése, jogi jellege, érvényessége, stb. egyaránt eltérő. A kiotói szabályozás a szén-dioxidon túlmenően a metán, a dinitrogén-oxid, a fluorozott szénhidrogének, a perfluorkarbonok és a kén-hexafluorid, tehát összesen hatféle üvegházgáz kibocsátásának csökkentését szolgálja. A különbségek ellenére a kétféle kereskedési rendszer között van kapcsolat.

A különböző egységek megkülönböztetése egymástól, illetve összekapcsolása egymással, több célt is szolgál. Először is, a jogalkotó számára lehetővé tesz egy egységes mértékszabályozás alkalmazását, aminek az eredménye az, hogy noha a különböző egységek gázonként eltérő tömegű, mégis azonos éghajlat-módosító potenciállal (*Global Warming Potential*) bíró mennyiséget fejeznek ki. A viszonyítás alapja a szén-dioxid, legkisebb egysége egy tonna, eredménye pedig az ún. szén-dioxid egyenérték. Egy további lényeges célkitűzés annak elkerülése, hogy ugyanazt az egységet a piacon többször is értékesítsék, illetve ugyanazt a (kibocsátás-csökkentő) teljesítményt többszörösen is elismerjék egységekkel.⁶¹

E célok érdekében a részes felek, illetve a tagállamok nemzeti forgalmi jegyzéket (az EU pedig egy ezekre épülő, központi regisztert) hoztak létre, amelyben – konstitutív hatályú bejegyzéssel – valamennyi egységet keletkeztetik, átvezetik vagy törlik.

A 87/2003 EK irányelvvel felállított európai rendszert és a kiotói rendszert a 101/2004 EK irányelv köti össze. Az ún. összekötő irányelv (*Linking Directive*) a jogok közötti viszony tekintetében is tartalmaz szabályokat. A hazai implementációt a 2007. évi LX. törvény szolgálja.⁶² Ezek szerint ún. kiotói egységnek minősül a kibocsátható mennyiségi egység, a kibocsátás-csökkentési egység, az igazolt kibocsátás-csökkentési egység és az eltávolítási egység.

E jogintézmények, illetve fogalmak bevezetésével összetettebbé, bonyolultabbá vált a klímavédelemben alkalmazott vagyoni értékű jogok rendszere. Az első a kibocsátható mennyiségi egység (angolul *Assigned Amount Unit*, röviden AAU),⁶³ amely a törvényi meghatározás (2. §) alapján olyan vagyoni értékű jog, amelyet a teljes kibocsátható mennyiség alapján állapítanak meg és adnak ki. A törvény ezt sugalmazó megfogalmazásával

---

⁶¹ I. ZENKE, Th. FUHR, *i.m.*, 49.

⁶² 2007. évi LX. törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről, MK 73 (VI. 12.)

⁶³ A nemzetközi joggal való összevetés megkönnyítését szolgálja, hogy a gyakran nehezen értelmezhető magyar elnevezés mellett a törvénytörvény zárójelben közli az angol elnevezés rövidítését, például „kibocsátható mennyiségi egység (AAU)”.

szemben nem az egyes jogokat, hanem a jogosítványok számát határozzák meg a teljes mennyiség alapján. A jogok ugyanis egységek, – a kibocsátási egységekkel megegyezően – egy-egy tonna szén-dioxid, illetve azzal egyenértékű éghajlat-módosító potenciállal rendelkező üvegházgáz kibocsátását teszik lehetővé. Ennyiben az AAU hasonlít a kibocsátási egységekhez (s helyesebb azokat is egységeknek, mintsem kvótáknak nevezni). Amennyiben valóban az egységeket igazítanak a teljes mennyiséghez, az a klímapolitikai célkitűzések szigorodása esetén az egységek „leértékelésével,” tehát az egy tonnás mérték csökkentésével, nem pedig (ami a valóság) az egységek számának a mérséklésével lenne megvalósítható.

Az AAU kizárólag a nemzetközi kereskedésnek tárgya, amely a Kiotói Jegyzőkönyv B mellékletében felsorolt államok, illetve az általuk feljogosított személyek között zajlik. A forgalom tehát erősen korlátozott. Ezek az egységek csakis az államokat terhelő kibocsátás-csökkentési kötelezettségek teljesítésének az eszközei lehetnek, amennyiben a tényleges kibocsátás-csökkentés mértéke elmarad a megkívánttól. A kibocsátható mennyiségi egység és az uniós kibocsátási egység tehát hasonló szerepet tölt be, amennyiben a kötelezettségek teljesítésére szolgálnak, a kötelezettek köre azonban eltérő. AAU-val kereskedni – lévén a jegyzőkönyvben előírt eszközről szó – csak a nemzetközi kereskedelem megkezdésétől, tehát 2008-tól lehet. Keletkezésének módja miatt a kiotói egységek közül leginkább ez hasonlít a kibocsátási egységekhez. Nem véletlen, hogy az összekötő irányelv megteremti a két egység közötti egyenértékűséget. 2008-tól így a kibocsátási egységek külföldre történő eladása egyben az adott állam megfelelő mennyiségű AAU-jának az átadását is jelenti. Az átváltás a kibocsátási egységek kereskedelmi rendszerének egységes és biztonságos nyilvántartásáról szóló, 2216/2004 EK sz. bizottsági rendelet 45. szakasza alapján az egységek nyilvántartási kódjának a megváltoztatásával történik. Ilyen kibocsátási egységet csak az EU-n belül lehet értékesíteni.

A következő két egység az előzőekkel szemben már ún. generált jogosítványt jelent, amelyeknek alapja a tényleges kibocsátás-csökkentés mértéke, ezek esetében a jog tehát a vállalatok (mégpedig mindig több vállalat) teljesítményének az eredménye. Keletkezésük a kiotói rendszer másik két, ún. rugalmas mechanizmusával áll összefüggésben, amelyek részletezésétől itt hely hiányában eltekintek.⁶⁴ Mindkét egység egy szén-dioxid egyenérték kibocsátására jogosít fel. Az első a kibocsátás-csökkentési egység (*Emission Reduction Unit*, ERU) amely a Kiotói Jegyzőkönyvben leírt, ún.

---

⁶⁴ Az ún. együttes végrehajtás, a tiszta fejlesztési mechanizmus és a kibocsátási egységekkel való kereskedelem összekapcsolásáról a részes felek 7., marrakeshi konferenciáján határoztak. L. GIESBERTS, J. HILF, *i.m.*, 31.

együttes végrehajtási projekt (*Joint Implementation*) eredményeként előállt kibocsátás-csökkentésnek felel meg. Ilyen egységeket kizárólag 2008-tól állapítanak meg, illetve adnak ki.

Ezzel rokonítható, szintén projektalapú egység az ún. igazolt kibocsátás-csökkentési egység (angolul *Certified Emission Reduction*, vagyis valójában igazolt kibocsátás-csökkentés!, CER), amely az ún. tiszta fejlesztési mechanizmus (*Clean Development Mechanism*) eredménye. CER-ek már jelenleg is kiadhatók, illetve forgalmazhatók, s az első (Kiotó előtti) időszakra (2005-2007) kiosztott kibocsátási egységekkel ellentétben 2007 után sem veszítik el érvényességüket.⁶⁵

A CER és az ERU (a kibocsátási egységhez hasonlóan) a vállalat számláján tartható, illetve (egyes környezeti szempontból vitatható beruházások kivételével, mint amilyen a földhasználat módjának megváltoztatása vagy a nukleáris létesítmények megvalósítása) az összekötő irányelv alapján a kibocsátási egységre előírt visszaadási kötelezettség teljesítésére is felhasználható (beszámítás). A CER esetében ennek mértéke korlátlan, míg az ERU tekintetében aránya – a tagállam nemzeti kiosztási tervében – maximálható. A beszámítás önmagában is rugalmasságot biztosít, hiszen lehetővé teszi az EU-ban meghatározott összes kibocsátás mértékének a túllépését.

Mindkét, kibocsátás-csökkentő projektből származtatott egység esetében elképzelhető, hogy a projekt lezárása (eredményességének igazolása) előtt értékesítsék az egységeket, határidős tőzsdei ügyletek keretében.

A kiotói rendszerben lehetséges egy negyedik vagyoni értékű jog bevezetése is, ami a törvény szerint az eltávolítási egység (*Removal Unit*, RMU) nevet viseli. A definíció alapján az első kötelezettségvállalási időszakban (tehát 2008-2012 között) az üvegházgázoknak a légkörből nyelő által történő eltávolítása esetében lehet ilyen jogot megállapítani és kiadni, amely szintén egy tonna szén-dioxid-egyenérték kibocsátására jogosít fel. A kacifántos megfogalmazás mögött álló teljesítmény, vagyis az elnyeléssel történő kivonás, a már kibocsátott (pontosabban bármilyen, tehát akár természetes okból a légkörben lévő) üvegházgázra irányul. Másik jellegzetessége, hogy nem a kibocsátó létesítményben, hanem (legalábbis 2012-ig, csak) az erdőgazdálkodásban megvalósított projektekről (erdőtelepítésről illetve – újratelepítésről)⁶⁶ van szó, annak megfelelően, hogy az új erdők milyen mértékben képesek a szén-dioxidot megkötni.

---

⁶⁵ I. ZENKE, Th. FUHR, *i.m.*, 46.

⁶⁶ A. KLEMM, *Klimaschutz nach Marrakesch: Die Ergebnisse der 7. Vertragsstaatenkonferenz zum Rahmenübereinkommen der Vereinten Nationen über Klimaänderungen*, Köln-Berlin-Bonn-München, 2002, 16.

Az RMU bevezetésére nem minden részes fél esetében kerül sor (például Németország a nem megfelelő természettudományos megalapozottság, illetve tanúsíthatóság miatt kizárta ezek alkalmazását)⁶⁷, hazánk azonban ezzel a lehetőséggel is élni kíván nemzetközi kötelezettségeinek teljesítése, illetve értékesíthető kiotói egységek keletkeztetése érdekében.

A Kiotói Jegyzőkönyv alapján (a Magyarországon kibocsátható mennyiség meghatározása érdekében, illetve hazai részvételi projekt eredményeként) keletkező egységek mindegyikéről elmondható, hogy a Magyar Állam kincstári vagyonába tartozó, korlátozottan forgalomképes, vagyoni értékű jogok (8. §). Ez a megfogalmazás több tekintetben is eltér az Üht 7. §-ában szereplő rendelkezéstől. A kibocsátási egységekkel szemben a kiotói egységek a jogalkotó szándéka szerint – legalábbis a külföldi befektető országnak (vagy meghatalmazottjának) való átadásig, külföldre történő értékesítésig, illetve törlésig (a nemzetközi kötelezettségek teljesítésére történő felhasználásig vagy az érvényesség lejártáig) – megmaradnak az állam tulajdonában, s ha az állam feljogosít valakit azok értékesítésére, az egységek felett a jogosított tulajdonjogot nem szerez, csupán az egységek birtokosa lehet.⁶⁸ Álláspontom szerint ez a rendelkezés az AAU esetében indokolt, a többinél (ERU, CER, RMU) azonban nehezen támasztható alá, lévén vállalati teljesítmény elismeréséről szó, amit a vállalatok egymás között átruházhatnak, vagy akár a visszaadási kötelezettség teljesítésére is felhasználhatják. Ezért a jogosult számára inkább tulajdonjog biztosítása lenne indokolt.

A tulajdonjog nem zárna ki a forgalom korlátozhatóságát. A forgalom korlátozottsága azt jelenti, hogy az egységek átruházhatók, de csak feltételekkel. Az említettek (például az AAU esetén a résztvevők körének korlátozásán) túlmenően a forgalmat a részes felek kibocsátás-csökkentési kötelezettségének a biztosítása érdekében (nehogy egy állam túl sok egységet értékesítsen) is korlátozzák. Ennek jegyében a részes feleknek az egységek jelentős részét (az összes egység 90%-át vagy ha az a kevesebb, az előző évi kibocsátás ötszörösének megfelelő egységet) tartalékolniuk kell a kereskedési időszak végéig. Ugyanakkor az egységek részben átvihetők (pontosabban bankolhatók) a következő kötelezettségvállalási időszakra is. Az AAU esetében e lehetőséggel korlátlanul lehet élni, az ERU és a CER 2,5%-a vihető csak át, míg az RMU egyáltalán nem.⁶⁹

---

⁶⁷ A részes felek által jelentett faállományt és erdőgazdálkodási intézkedéseket nem lehet kívülről kontrollálni, még műholdas felvételekkel sem, hiszen a faállomány nyelő hatása számos körülménytől (faj- és korösszetétel, az erdőgazdálkodás módszerei, stb.) függ. Vö. L. GIESBERTS, J. HILF, *i.m.*, 21.; I. ZENKE, Th. FUHR, *i.m.*, 232.

⁶⁸ Lásd még a T 2716 sz. törvényjavaslat részletes indokolását a 2. §-hoz, <http://www.parlament.hu/irom38/02716/02716.pdf> (letöltve: 2007. július 12.)

⁶⁹ A. KLEMM, *i.m.*, 25.

A nemzetközi forgalomban létezik még egy további egység, amelyik azonban már kívül esik a kiotói rendszeren, s a magyar szabályozásban sem jelenik meg, mégpedig a *hitelesített kibocsátás-csökkentés*(-i egység, *Verified Emission Reduction*, VER). Az ilyen egységet önkéntes kötelezettségvállalások útján (például a kiotói rendszerben el nem ismert nyelő-projektekkel) generálják, független szakértő által elvégzett hitelesítés alapján. Az ilyen egységek a kiotói (és a közösségi irányelvben rögzített) kötelezettségek teljesítéséhez nem használhatók fel, mégis van rájuk igény. Ennek oka, hogy léteznek olyan kibocsátás-csökkentési lehetőségek, amelyeket a nemzetközi jog nem ismer el, a kibocsátás csökkentője mégis szeretne a piacon érvényesíteni, tehát van kínálat. Másrészt van kereslet is rá, különösen olyan rendezvények szervezői részéről, amelyek közvetve (például az infrastruktúra használatával vagy a közlekedéssel) nagy szén-dioxid kibocsátással járnak. Az Éghajlatváltozási Keretegyezmény részes feleinek rendszeres konferenciái esetében, például politikai érdek (ld. példamutatás), hogy a rendezvény „klímasemleges” legyen, ami VER (vagy az adminisztratív költségek miatt jóval drágább EUA) vásárlásával érhető el.⁷⁰

8. Néhány hasznos külföldi tapasztalat

Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – nemzeti előírások bemutatására kerül sor. Ezek némelyike még a közösségi kereskedési rendszer bevezetése előtt, illetve a Közösség határain kívül született, míg néhány már kifejezetten a 87/2003 EK irányelv transzpozíciójának az eredménye.

8.1. Ausztria

Ausztriában a kibocsátási egységeket kifejezetten áruként definiálja a jogalkotó.⁷¹ A tőzsdei kereskedés ennek megfelelően (például a német megoldással szemben, de az USA szabályozásával megegyezően)⁷² nem értéktőzsdén, hanem árutőzsdén zajlik. A bevezetést megelőzően az értékpapírként történő szabályozás alternatívája merült még fel, a magyarhoz hasonló megoldás viszont szóba sem került. Az értékpapírként történő szabályozást végül azért vetették el, mert a kibocsátási egységnek

---

⁷⁰ I. ZENKE, Th. FUHR, *i.m.*, 48.

⁷¹ A. RIEDLER, *Der Handel mit Emissionszertifikaten aus zivilrechtlicher Sicht*, Recht der Umwelt (2006/4), 147-148.

⁷² G. WAGNER, *i.m.*, 237.

nincsenek értékpapír-funkciói (mint a vagyoni értékű jog illetve követelés megtestesítése, legitimáció, stb.). Elvetették azt az érvelést is, miszerint a szén-dioxid lenne az alapul fekvő dolog és a kibocsátási egység annak a derivatívja. A kibocsátás jogát ugyanis már az egység megszerzése előtt is gyakorolni lehet.

Az áruként történő meghatározásnak nem csak a tőkepiaci, illetve értékpapír-jog szempontjából van jelentősége, hanem magánjogi konzekvenciái is vannak. Az áru az osztrák kereskedelmi törvény szerint ingó (lényegének megváltozása nélkül elmozdítható) dolog, amivel a kibocsátási egység (mint dolog) egyúttal a polgári törvénykönyv hatálya alá is tartozik (amely szerint dolog mindaz, ami a személytől különbözik, és az embert szolgálja).

Az egység Ausztriában sem ölt testet, azaz csak elektronikus adatként létezik. A kibocsátási egység tárgyiasulásának hiánya – mint arra az osztrák szakirodalom rámutat – kizárja a nemzetközi vételi jog szabályainak az alkalmazását.⁷³

Megkülönböztetik a dologi természetű vagyoni jogoktól is az egységeket, mivel az egységek, mint jogosítványok, nem kötődnek egy (másik) dolog birtoklásához, átruházásukkal nem egységnyi szén-dioxid tulajdonjogának az átruházása történik meg, illetve az alapvetően közjogi természetű kibocsátási joggal nem áll szemben egy másik személy kötelezettsége.

A jogok kiosztását, átruházását, birtoklását és törlését Ausztriában is egy nemzeti jegyzékben rögzítik, a jegyzéket azonban ténylegesen nem állami szerv vezeti. A jegyzéken kívül érvényesen jogot szerezni nem lehet. A magyar joghoz hasonlóan tisztázatlan maradt az a kérdés, hogy az átruházásra irányuló szerződés érvénytelensége esetében milyen eljárás követendő. Az ingatlan-nyilvántartási jogban ismert a törlési per intézménye, illetőleg azonban a kibocsátás-kereskedelmi szabályozás (a magyar joghoz hasonlóan) nem tartalmaz. A nyilvántartás ugyanakkor nem közhiteles, tehát a jóhiszemű, harmadik szerzőt az osztrák jog nem részesíti védelemben.⁷⁴

8.2. Csehország

Csehországban sokáig értékpapírként képzelték el az egységeket, mégpedig az értékpapír-forgalmazásra vonatkozó szabályok alkalmazása érdekében, végül azonban elutasították ezt a megoldást. Ennek oka, hogy az értékpapíroknak számos funkciója van, amelyek közül több nemhogy nem jellemző a kibocsátási egységekre, hanem egyenesen összeegyeztethetetlen az egy-

---

⁷³ A. RIEDLER, *i.m.*, 150.

⁷⁴ A. RIEDLER, *i.m.*, 152-153.

ség funkcióival. A vonatkozó törvény alapján az egység elektronikus formában létező, ún. „más vagyoni érték,” amelyet a polgári törvénykönyv 118. §-a definiál.⁷⁵

8.3. Dánia

Az európai szabályozást megelőzően (2000-től) Dániában már volt nemzeti szabályozás, mégpedig sok tekintetben a későbbi közösségi joghoz hasonló. Így előre rögzítették és korlátozták a résztvevő vállalatok, azaz a kötelezettek körét, s az egységek ingyenes kiosztással kerültek a vállalatokhoz, aminek alapja a korábbi tényleges kibocsátás mértéke volt (ez egyébként hátrányosan érintette az új létesítmények beruházóit, amit az Európai Bizottság több ízben kifogásolt is). Lehetséges volt a bankolás is. Mivel azonban a piac túl kicsi volt, s túl sok egységet osztottak ki, a rendszer (a kereskedés) a gyakorlatban nem működött.⁷⁶

8.4. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a kiotói céloknak való megfelelés érdekében már 3 évvel a közösségi kereskedés megindulása előtt ugyancsak bevezettek egy nemzeti rendszert, amely alapvetően az állami kiosztásra épült. A brit egységek is egy tonna CO₂ kibocsátását tették lehetővé, csak elektronikusan léteztek, s az időszak végén bankolhatók voltak.⁷⁷ A pénzügyi szolgáltatásokról szóló törvény kifejezetten csak a *derivatívot* vonta hatálya alá, jellemző módon azonban a gyakorlatban maguk a kibocsátási jogok is tőkepiaci terméként jelentek meg.⁷⁸

Az eredeti brit rendszer önkéntes alapon működött. Ugyanakkor nem a módszertani részben leírt költségkímélés, hanem a kibocsátásra előírt adóból igénybe vehető kedvezmény jelentette a motivációt a vállalatok számára, amit a határértékeknél alacsonyabb kibocsátások esetén lehetett igénybe venni. Az adókedvezmény „megszerzését” a szabályozás kibocsátási egységek vásárlásával is lehetővé tette.⁷⁹

---

⁷⁵ D. HADROUSEK, *Trading in Greenhouse Gas Emission Allowances: the Czech Approach*, JEEPL (2004/1), 38-39.

⁷⁶ C. STEWING, *i.m.*, 8.; L. GIESBERTS, J. HILF, *i.m.*, 89.

⁷⁷ L. GIESBERTS, J. HILF, *i.m.*, 79-81.

⁷⁸ M.J. MACE, *i.m.*, 127.

⁷⁹ C. CORINO, B. JONES, P. HAWKES, *Der Handel mit Treibhausgas-Emissionsrechten: Das Kyoto-Protokoll, die geplante EG-Richtlinie und das Handelssystem in Großbritannien*, Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht, (2002/6), 168.

8. 5. Németország

A Német Szövetségi Köztársaságban nem volt előzménye a kibocsátási egységnek. Az egységek (jogosítványok, illetve tanúsítványok) szabályozása alapvetően a közösségi jognak felel meg. Néhány sajátosságot (különösen magyar-német összehasonlításban) már említettem, így ehelyütt csak a legszükségesebbekre szorítkozom. Először is azt kell kiemelnem, hogy a német kibocsátás-kereskedelmi törvény ugyanolyan semleges definíciót ad a kibocsátási egységekre, mint az EK-irányelv, tehát abból az egységek jogi jellege nem derül ki. Magában a fogalomban az egyetlen árulkodó jel az egység helyett a jogosítvány (illetve a feljogosítás) kifejezés alkalmazása. A német nemzeti kiosztási terv alapvetően a korábbi kibocsátásokhoz igazodó mennyiséget juttat a vállalatoknak, de (bonyolult, ehelyütt nem részletezhető módszerrel) honorálja az ún. korai beruházásokat is.

Az egységeket (a *derivatív* kivételével) a német jog kifejezetten kivonja a tőkepiaci szabályozás hatálya alól, aminek oka az, hogy a tőkepiaci felügyelet akadályozná az egységek forgalmát. Egyebekben azonban a jogosítványok átruházása (a tőzsdén) az értékpapírokhoz, vagy (az üzemeltetők közvetlen ügyletkötése esetén) az ingatlanokhoz hasonlóan (a polgári törvénykönyv szabályai szerint) történik.⁸⁰

8.6. Svájc

Svájcban (pontosabban Bazel kantonban) már több évtizede bevezettek egy kibocsátás-kereskedelmi rendszert a nitrogén-oxidok és az illékony szerves vegyületek tekintetében. Generált egységekről, pontosabban meghatározott környezetvédelmi teljesítmény jóváírásáról volt szó. Jóváírásban az olyan vállalat részesülhetett, amelyik a kibocsátásait a (szövetséginél szigorúbb) kantonális határértékek 90%-a alá csökkentette. A jóváírás mértéke a határérték és a tényleges kibocsátás különbözetének 80%-a. A jóváírásokat ebben a modellben olyan vállalatok vették meg, akik a szövetségi határértéket még be tudták tartani, de a kantonálisat már nem (tehát a szövetségi határérték túllépése jóváírásokkal már nem volt legalizálható!). Az átruházásra hatósági jóváhagyást írtak elő, ami merevvé tette az amúgy is kicsi, s ezért likviditásában korlátozott piacot. Nem vezettek be kereskedési időszakot, helyette a környezetvédelmi célkitűzések biztosítása és a „betárolás” kivédése érdekében

---

⁸⁰ W. FRENZ, *i. m.*, 100., A. RIEDLER, *i. m.*, 149.; M. ADAM, H. HENTSCHE, S. KOPP-ASSEN-MACHER, *i. m.*, 111-115.; I. ZENKE, Th. FUHR, *i. m.*, 43, 167, 171.

5 év után évi 20%-os leértékelést írtak elő.⁸¹ Ez a közigazgatáshoz túlzottan is kötődő rendszer nem sokáig működött, mivel időközben az érintett kantonok kibocsátási határértékeinek szintjéhez igazították a szövetségi határértékeket.⁸²

8.7. USA

Az Egyesült Államokban két különböző program keretében vezettek be kibocsátási jogokat.⁸³ Mindkettőre jellemző, hogy az egységekkel már előre rendelkeznie kell a kibocsátónak. Szövetségi szinten a tiszta levegőről szóló törvény módosításával (ez az ún. ARP, 1990-ből, amit a savas esők elleni védekezés érdekében vezettek be) a korábbi offset szabályozás tapasztalataiból kiindulva, a kén-dioxidra állapítottak meg jogokat (egy jog vagy egység = egy tonna gáz). A kibocsátási jog ebben az esetben a létesítmény működésének az előfeltétele, gyakorlatilag engedélyként funkcionál. A törvényi definíciót idézve „...kén-dioxid kibocsátására vonatkozó, korlátozott felbatalmazás...” A törvény nem tekinti tulajdonnak a kibocsátásra való jogot (az „...nem képez tulajdon”), s ennek megfelelően nem terjeszti ki rá a tulajdonvédelem szabályait. Maguk az egységek ugyanakkor a tulajdonjog tárgyai: *de jure* a szövetségi állam tulajdonában állnak. *De facto* azonban a birtokos feltételes, illetve ideiglenes tulajdonaként kezelik őket a vagyoni érték, az átruházhatóság és az adózás szempontjából egyaránt.

Az állam a kiosztást a korábbi, tényleges kibocsátások mértékéhez igazítja, figyelembe véve az ún. korai beruházásokat is. Az új belépőknek elővételi joga van a működésükhöz szükséges mértékű egységre. Az egy évre érvényes egységek (a kibocsátások csökkentése érdekében) leértékelhetők, bankolhatók, alapvető rendeltetésük a tényleges kibocsátások lefedése (leadási kötelezettség). Áruként kezelik őket, tőzsdei forgalmuk ennek megfelelően a Chicago-i árutőzsdén zajlik.⁸⁴

A másik egy regionális program (Dél-Kaliforniában az ún. RECLAIM), amelyben az egységek nitrogén-oxid és kén-dioxid kibocsátást tesznek lehetővé. Egy egység egy font (0,453 Kg) gáznak felel meg. Az új belépők (beruházók) az offset elvének megfelelően, azaz kompenzáció eredményeként juthatnak a jogosultságokhoz. Generált jogokról van szó, amelyeket a vállalatok

---

⁸¹ E. STAEHELIN-WITT, A. SPILLMANN, *Emissionshandel; Erfahrungen in der Region Basel und neue Ansätze*, ZfU (2/1994), 208.

⁸² HORVÁTH Sz., *PhD-értékezés, i.m.*, 80.

⁸³ *Uo.*, 76-79.

⁸⁴ E. REHBINDER, *Erfahrungen in den USA = Klimaschutz durch Emissionshandel: Achte Osnabrücker Gespräche zum deutschen und europäischen Umweltrecht am 26/27. April 2001*, Hg. H-W. RENGELING, Köln-Berlin-Bonn-München, 2001, 131.

az önként vállalt kibocsátás-csökkentés elismeréséül kaphatnak. Ennek ellenére itt sincs szó tulajdonról, s bankolásra sincs mód. Az értékállandóság megőrzése érdekében az állam a jogokat nem évente, hanem évente kétszer osztja ki.⁸⁵ A jogosítvány (licenc) leginkább itt hasonlít a közgazdászok által piacósítható engedélynek nevezett eszközhöz.⁸⁶

9. Összegzés

Az Európai Közösség 87/2003 EK sz. irányelvével bevezetett kibocsátási egység egy – az üvegház hatású gázok kibocsátására vonatkozó – alapvetően közjogi természetű jogosítványt jelent („testesít meg”), amelynek van magánjogi vetülete is. A jogosítvány közjogi tartalmát a nemzetközi, illetve az EU-n belül első sorban (amennyiben az irányelv útján egyáltalán lehetséges) a közösségi jog határozza meg, ez nem más, mint a szén-dioxid egyenérték kibocsátása. A magánjogi oldal az egységek fizetőeszköz-funkciójában figyelhető meg. Attól a pillanattól, hogy az egység forgalomba kerül, s bárki által megszerezhetővé válik, elszakad a közjogi kötelezettségtől, s a továbbiakban – sorsától függően – akár tisztán magánjogi természetű is lehet. A kibocsátási egység tehát – ahogyan maga az egész kibocsátás-kereskedelmi rendszer – vegyes jellegű, hibrid jogintézmény.⁸⁷

Az egységek magánjogi sajátosságai – például az, hogy tulajdont testesítenek-e meg, értékpapírok-e, vagy sem, illetve hogy forgalmazásukra milyen szabályok irányadóak – főként a tagállami megoldásoktól függenek. A hazai jogban az egység átruházása az (átruházható) vagyoni értékű jogokéval azonos módon történik (ügyletkötés és bejegyzés szükséges hozzá), s csak a derivatív esetében érvényesül a tőkepiaci felügyelet. A tőkepiaci termékekre jellemző megoldások (például elszámolás) is jellemzőek azonban a gyakorlatban, ha nem egyszerű, üzemeltetők közötti, közvetlen átruházásról van szó.

A kibocsátási egységek – átmenetileg, azaz a visszaadásig vagy a törlésig – magántulajdonba kerülnek, aminek különböző – ehelyütt nem vizsgált – adójogi, társasági jogi (a vagyommérleg, a felszámolás problémája, stb.) konzekvenciái is vannak.

Az ún. generált (például egyes kiotói, a svájci és amerikai) egységek tekintetében már egészen más a helyzet. Míg ugyanis a kiosztott (közösségi)

---

⁸⁵ L. GIESBERTS, J. HILF, *i.m.*, 67.

⁸⁶ E. REHBINDER, *i.m.*, 143.

⁸⁷ Vagy másként, a jogrendszerben való elhelyezés szándéka felől közelítve: „semleges.” Vö. A. RIEDLER, *i.m.*, 149.

egységeknél a kiosztás mögött (a szűk körben elismert, ún. korai beruházások elismerésén kívül, ami a magyar jogban egyelőre nem kap szerepet) nincs vagyoni értékű teljesítmény, addig a generált egységek a vállalati teljesítményt ismerik el, annak költségeit fejezik ki (ha nem is egy az egyben).

Másként közelítve a problémát, az egységek jogi természetét illető bizonytalanságok eloszthatók, ha különbséget teszünk az egység által kifejezett (megtestesített) jog és az egységen, mint önálló forgalom tárgyát képező jogon fennálló jogviszonyok között. Előbbi az európai rendszerben – és így a magyar jogban is – alapvetően közjogi, utóbbi pedig részben magánjogi. Ugyanígy különbséget tehetünk az átruházás természete tekintetében, hiszen a kiosztás vagy a visszaadás közjogi aktussal illetve elszámolással (magánjogi értelemben ingyenesen), míg a többi átruházás magánjogi ügyletekkel (ennek megfelelően ellenérték fejében) történik.

Figyelemre méltó, hogy miként a közösségi irányelv, illetve az ún. összekötő irányelv, már a kibocsátási egységeket sem definiálja pontosan, a (tagállamonként eltérő természetű) kibocsátási egységek és a kiotói generált egységek közötti eltérésekre sincs tekintettel. A különböző természetű egységek ugyanakkor egymással egyenértékűek, illetve beszámíthatók. A különböző tagállami megoldásokból következőleg, illetve mivel az egyik tagállamban kiosztott egység a többi tagállamban is érvényes,⁸⁸ elképzelhető az, hogy egy áruként keletkezett egység értékpapírként cserél gazdát, s végül egy újabb tranzakciót követően vagyoni értékű jogként fogják majd törölni. Ennek az átruházás jogcíme, módja, az esetleges szerződészegések érvényesítése, az adóztatás, stb., terén egyaránt – további vizsgálódást igénylő – konzekvenciái, illetve versenytorzító hatásai lehetnek,⁸⁹ amire – úgy tűnik – a nemzetközi vételi jog nem nyújt megoldást.

Az egységek forgalmazhatósága (s az abban kifejezésre jutó vagyoni természete, magánjogi jellege) a szabályozás rugalmasságának eszköze. A rugalmasság abból fakad, hogy a szabályozó szerepét az állami bürokrácia helyett a piac tölti be.⁹⁰ Azt, hogy a nagyobb rugalmasságra szükség van, mutatja a hasonló eszközök (kiotói egységek, kompenzációs szabályozás, zöld bizonyítvány) terjedése, illetve az is, hogy a kibocsátási jogok alkalmazásának lehetősége a klímavédelem körén túl (például a hulladékgazdálkodásban, a területhasználásban, a természetvédelemben) is felmerült már.⁹¹ A rugalmasság

---

⁸⁸ M. KRAUS, *i.m.*, 444.

⁸⁹ M.J. MACE, *i.m.*, 123, 134.

⁹⁰ U. HÖSCH, *i.m.*, 142.

⁹¹ A szakirodalom ezzel a lehetőséggel komolyan foglalkozik. Ld. KERÉKES S., *A hazai termékdjítörvény a közösségi döntések tükrében*, = Környezetpolitikánk európai dimenziói, szerk. KERÉKES S., KISS K., Bp., 2004, 24-29.; R. THUM, F. WÄTZOLD, *Artenschutz durch handelbare Zertifikate?*, *Natur und Recht* (2007/5), 299-307.; J. BOVET, *Handelbare Flächenausweisungsrechte als*

érdekében alkalmazott, polgári jogi megoldások ugyanakkor olyan kérdéseket is felvetnek (például az egységek felhasználásának lehetősége hitelbiztosítékként, apportként, a bejegyzés alapjául szolgáló okirat megtámadásának következményei), amelyek tisztázása még ugyancsak várat magára.

Helyes-e a fenti elemzések tükrében a magyar jogalkotó által adott meghatározás, miszerint a kibocsátási egység (forgalmazható) vagyoni értékű jog? Akárhogyan ítéljük is meg, be kell látnunk, hogy a jogalkotó nem volt egyszerű helyzetben. A megfogalmazás, a lehetséges megoldások közti választás háttérében alighanem az angolszász (illetve a nemzetközi) szabályozási modellekre és gyakorlatra vonatkozó ismereteket, illetve a közösségi jogintézménynek a fennálló hazai jogrendbe illesztésére irányuló szándékot kell sejtenuünk.

Ha az egységet létrehozó közjogi aktust és az egységben „megtestesülő” közjogi kötelezettséget vesszük alapul, a vagyoni értékű jogként való definiálás, akárcsak a többi, tisztán magánjogi megközelítés, helytelen. (Sőt, bizonyos értelemben már magának a jog kifejezésnek az alkalmazása is vitatható a kibocsátási egységekre, mint láttuk.) Ennek a definíciónak ugyanakkor van előnye is: kellően általános ahhoz, hogy a lehetőségekhez mérten szabad, akadálymentes kereskedést tegyen lehetővé. A forgalom szempontjából azonban (az ügyletkötés sajátosságaitól függően) a kibocsátási egység nem csak a hagyományos vagyoni értékű jogokhoz, hanem az azokat megtestesítő – dematerializált – értékpapírokhoz is hasonlítható, még ha nem is minősíthető értékpapírnak. Ha tehát mégis vagyoni értékű jogként kezeljük a kibocsátási egységet, azon mindenképpen sajátos jogosítványt kell értenünk.

A kérdést némileg más megvilágításba helyezik a zöld bizonyítványról elmondottak. A legális definíciók alapján a két jogintézmény közötti meghatározó különbség, hogy a kibocsátási egység nyilvántartásban (számlán) megjelenő vagyoni értékű jog, míg a zöld bizonyítvány egy (esetleg szintén csak elektronikusan létező) okirat. Álláspontom szerint a két jogintézmény közötti, bemutatott tartalmi eltérés (a beszerzendő egység/okirat termékre/mellék-termékre megállapított aránya) nem alapoz meg különbségtételt kettejük (legalábbis polgári jogi) természetét illetően. A két eltérő meghatározásban tehát a jogalkotói következtelenséget érhetjük tetten. Az összehasonlítás eredménye pedig az, hogy a kibocsátási egységet – ugyanúgy, ahogyan a zöld bizonyítványt – „okiratként” is lehetett volna definiálni, ami úgy tűnik, a besorolás – tudniillik, hogy magánjogi vagy közjogi jellegű-e az egység? –

szempontjából a vagyoni értékű jognál semlegesebb, s emiatt talán helyesebb kifejezés.

